

AKADÉMIA SVÄTÉHO PAVLA V BUDAPEŠI

PASTORÁCIA RÓMOV

Duchovné dedičstvo - Ako dokážeme pochopiť zmýšľanie Rómov

DIPLOMOVÁ PRÁCA

ROK - 2012

JÁN REPKA

OBSAH

Predslov.....	4
1. Kultúra Rómov	6
1.1. Pôvodné Rómske rozprávky a umenie.....	6
1.2. Aktuálne rómsko-kresťanské umenie.....	9
2. História Rómov.....	11
2.1 Pravlasť Rómov.....	11
2.2 Duchovné súvislosti pri opúšťaní Indie.....	12
2.3 Putovanie Rómov z Indie.	14
2.4 Rómovia v Európe.....	14
2.5 Rómovia na území Slovenska.....	16
2.6 Obdobie II. svetovej vojny.....	17
2.7 Povojnová situácia.....	18
2.8 Medzinárodná inštitucionalizácia Rómov.....	19
3. Duchovno Rómov	20
3.1 Boh - Devla.....	21
3.2 Diabol - Benk.....	22
3.3 Ľudové náboženstvo Rómov a ich povery.....	24
3.4 Predsudky.....	26
4. Pastorácia Rómov letnično-charizmatickou formou kresťanstva.....	29
4.1 Kým začnete súdiť.....	33
4.2 Formovanie novej identity.....	35
4.3 Zasadený v dome Hospodinovom.....	37
4.4 Vznik a činnosti rómskeho zboru Romani Archa.....	38
4.5 Rizika, ktoré sa môžu zopakovať.....	42
4.6 Dôvody oslabenia, alebo zániku rómskych misií, alebo zborov.....	47

4.7 Patorácia podľa Ezechiela 34.....	48
5. Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou.....	50
5.1 Zistenia Slovenskej akadémie vied v projekte SIRONA 2010.....	50
5.2 Indikátory sociálnej inklúzie dosiahnuté pastoráciou Rómov.....	51
5.3 Odporúčania pre cirkvi.....	52
5.4 Odporúčania pre štátnu správu.....	53
5.5 Odporúčania pre miestne samosprávy.....	53
5.6 Odporúčania pre neziskové organizácie.....	54
6. Zhrnutie.....	55
7. Čestné vyhlásenie.....	56

PREDSLOV

V tejto práci by som chcel predložiť pozitívne zistenia v súvislosti s Rómami a vyvrátiť zažitú beznádejnú tvrdenia o nich. Pomocou historických poznatkov o rómskom národe, súčasného etnologického výskumu, zjavení Biblie, ale hlavne osobných pastoračných skúseností chcem predložiť rady, ktoré boli preskúšané v reálnom živote. Preto, že som ako „neróm“ pracoval s Rómami, dopustil som sa pri ich pastorácii aj mnohých chýb, lebo som nebral do úvahy rozdiely, ktoré sú zakódované hlboko v ich osobnosti. Mojou veľkou motiváciou porozumieť rómskemu srdcu bolo aj to, že sme si spolu s mojou manželkou adoptovali opustené rómske dieťa. Pastorácia Rómov je vzrušujúcou službou, je to veľkou výzvou aj obohatením. Zároveň si uvedomujem, že úplný význam a úžitok etnických rozdielov prežijeme, až keď príde Ježiš Kristus na túto Zem a oslobodí ju úplne od vplyvu ničiteľa. Je však veľmi povzbudivé, ak sa veci, ktoré sme všeobecne považovali za nemožné, stávajú možnými a máme možnosť využiť osvedčené rady.

„Nerómovia“ ešte stále dostatočne nepochopili zmýšľanie rómskeho etnika. A práve to je veľmi dôležité najmä pre tých, ktorí sú z rôznych dôvodov v kontakte s Rómami a potrebujú skvalitniť vzájomné spolužitie. Hlavne v Cirkvi by sme nemali prehlbovať etnické rozdiely a mali by sme využiť poznanie a princípy, ktoré donášajú pozitívne výsledky, t.j. zmenené ľudské životy. Aj to sú tie dobré skutky, za ktoré budú ľudia oslavovať nášho Boha. Dobrá duchovná činnosť medzi Rómami je prospešná aj pre celú spoločnosť, lebo vie do spoločnosti doniesť taký potenciál, ktorý podporuje činnosť štátu. Nemôže nahradiť úlohu štátu, ale ak štát vytvorí priestor pre duchovné kresťanstvo a pastoráciu, prejaví sa výsledky, ktoré všetci od kresťanstva očakávajú. Cieľom tejto práce je ale povzbudiť predovšetkým kresťanských vedúcich, ktorí evanjelizujú a do zborov im prichádzajú Rómovia.

Je veľmi dôležité ak aj Rómovia poznajú svoje historické korene a ich duchovné pozadie, pretože ich dedičstvo má ešte aj dnes veľký vplyv na ich životy. Je dobré, ak ostanú špecifickými od iných národností, ale nie horšími od iných.

V histórii sa z rôznych dôvodov Rómov pokúšali integrovať, asimilovať a keď to nebolo možné, aj etnicky zlikvidovať. Rómovia sú však medzi nami aj naďalej a mojou

nádejou je, že budeme vo väčšej miere počúvať a vidieť tie povzbudivé správy v spojení s Rómami. *Lebo kde bola veľká tma, zažiaril veľké svetlo*. Takto pozitívne do našej beznádeje prehovára Božie slovo.

V posledných desiatich rokoch prebiehajú v rómskych osadách na Slovensku, ale aj v Maďarsku evanjelizácie rôznymi kresťanskými zbormi. Výsledkom týchto služieb sú premenené ľudské životy a vybudovaní rómski vedúci, ktorí podľa talentov, ktoré dostali od Boha, slúžia v zboroch a tiež sa úspešne integrujú do spoločnosti, čo evidujú aj vedecké inštitúcie. Niektoré misie však aj zanikli. *Pastorácia Rómov je spojenie radosti a sklamaní v častejších intervaloch, ale trpezlivosť a múdrosť je odmeňovaná ich srdečnou láskou.*

1. Kultúra Rómov

Na porozumenie pôvodu Rómov využijeme v tejto kapitole poznatky z rómskej písanej tvorby ako rozprávky, poviedky, piesne, poznatky nachádzajúce sa v Biblii a vedecké poznatky.

1.1 Pôvodné Rómske rozprávky a umenie

Rómovia majú jedinečnú schopnosť skrze rozprávanie poviedok a rozprávok prejavíť svoje cítenie a to počas svojho putovania v každej dobe.¹ Predchádzajúce generácie Rómov ústnym podaním šírili medzi sebou rôzne krátke, ale aj dlhé príbehy a rozprávky. Lepší rozprávači boli veľmi známi a tí vedeli oduševnene vyfarbiť celý príbeh, podobne ako je to v hudbe. Vystupovali v nich rôzne mystické bytosti, *Devla* väčšinou ako pozitívna postava a tiež rôzne negatívne, ako napríklad bosorky, smrť, škriatkovia a i. Ľudské postavy v príbehoch sú často v protiklade Róm a gádžo.

Známy rómsky režisér Tony Gatlif to výstižne ukazuje v muzikáli *Latcho drom* z roku 1993. Hovorí: *"Cigán, to je cesta, to isté prežíva všade na svete. Latcho drom je muzikál, lebo pre Rómov je hudba život. Charakterizujú ich dve veci: hudba a odmietanie. Hudba, to sú oni. Odmietanie, to sú tí ostatní..."*²

Editor najrozsiahlejšej zbierky rómskych rozprávok prof. Heinz Mode z Halle, zo Spolkovej republiky Nemecko „vyberal zo šesťdesiatich štyroch kníh, osemdesiatich piatich časopisov a troch rukopisov, aby mohol v rokoch 1983-1985 vydať jeho štvorzväzkové *Cigánske rozprávky z celého sveta. Zaradil tam 675 rozprávok na 2211-ich stranách. Je to rozsiahla štúdia, ktorá sa zaoberá aj otázkou pôvodu rómskych rozprávok. Niektorí autori totiž tvrdia, že Rómovia si neponechali nič indické, okrem jazyka a mentality. Podľa iných to boli práve oni, ktorí priniesli do Európy, Perzie a Turecka indické motívy.*

¹ Poznámka : „umenie za pochodu“

² Internet : www.kontakt50.sk/rozpravky-pre-dospelych/182-po-potope-musi-by-svet-lepi -st.13 (30.12.2011)

Dr. Sabol v knihe: Dlhá trnistá cesta Rómov tvrdí, že väčšina odborníkov bola dlho presvedčená o tom, že Rómovia si iba vypožičiavali motívy národných kultúr, s ktorými prišli do kontaktu počas kočovania, dali im však svojské zafarbenie.³

Vnímanie života a svetonázor Rómov, ktorý je prejavovaný v ich umeleckých dielach sa nedá oddeliť od ich pôvodu. Osudovosť, čiže predurčenie kvality života je v pôvodnom náboženstve Rómov špecifické. Dobré duchovné sily nie sú nadradené zlým duchovným silám, ale sú rovnocennou súčasťou snívania hlavného božstva a postavenie človeka v tomto živote je napoly realita a napoly sen. Čiže, ak sa Róm narodil chudobný, chorý, nešťastný, tak je to jeho životný údol.

Zaujímavou ukázkou je legenda argentínskych Rómov s názvom AKO VZNIKOL SVET

Na počiatku bola samá voda a na jednom člne sedeli spolu Boh a čert. Hovorí Boh čertovi: „Ako by sa ti páčilo, keby sme stvorili zem?“. „No, dobre,“ odpovie čert. „Zostúp na morské dno a prines mi piesok!“

A tak šiel Nečistý pre piesok, lenže mu v ruke nič nezostalo, a preto to tak urobil, aby Boha napajedil. Ten to však spoznal a riekol mu: „Daj mi ten piesok, čo máš za nechtami,“ pretože vedel, že čert je špinavý a má dlhé pazúry. A z toho potom začali tvoriť zem.

Po všetkej tej práci sa Boh unavil a usnul. Keď to zbadal ten druhý, čo bol ukrutne zlý a Bohu závidel, pokúsil sa ho utopiť. Chytil ho za nohy, že ho utopí, lenže čím viac ho ťahal, tým viac zem pod Božím telom rástla.

Keď to čert zistil, začal od zlosti poskakovať, a takto urobil hory, rieky a lagúny.

V tom okamihu sa odpočínutý Boh prebudil a riekol:

„Hľa, akú krásu si vytvoril! A teraz urobím zasa niečo ja.“

Čert neveriac pozeral a riekol: „Čo keby sme tak žrebovali, kto si má vziať vrchný a kto spodný diel?“

Žrebovali a ten veľký podvodník vyhral pomocou falošného päťáka. Boh mu riekol: „Keď si teda vyhral, čo žiadaš – to, čo je pod zemou, alebo hore nad zemou?“

„Chcem to navrchu!“ Boh teda odišiel.

Čertík bol strašne lenivý, nepracoval, nič nerobil, len jedol toto všetko – ovocie, jedlo, všetko, čo tu bolo pre ľudí. Až nadišiel okamih, keď nebolo čo jesť a on plakal, plakal a volal Boha. A aj ľudia plakali hladom.

³ Ph Dr. SABOL Jozef : Dlhá a trnistá cesta Rómov – výber z histórie, poézie, prózy, zvykov a ďalších umeleckých aktivít Rómov. GYMNÁZIUM, Moťovská cesta č. 5, ZVOLEN

Prišiel Boh a prehovoril k čertovi: „Čo chceš?“

„Vylačnel som a celý svet vyhladoval.“

„No dobre, ja to napravím,“ odpovie Boh.

A stvoril nové zvieratá, nové ovocné stromy, aby všetkých uživil.

Čert povie: „A teraz budeme opäť žrebovať!“

„Nie, ty blázon, už nikdy! Teraz už viem, že si ma svojimi čertovinami podviedol,“ riekol Boh a vyhnal ho pod zem.

Od tohto dňa zostal Boh s ľuďmi, opatroval ich a všetko bolo v pohode. Jedného dňa však Boh potreboval odísť a ľuďom riekol, že tam, kam ide, ho nesmú nasledovať. A odišiel na nebo, kde zotráva doposiaľ.

Lenže všetci na neho mysleli a začali stavať – jedni hovoria, že hory, iní že veže, aby dosiahli do neba – a dreli a dreli. Boh to zbadal, rozhneval sa na nich a riekol:

„Či som vám snád neprikázal, aby ste sa za mnou nevydávali? Ale vy ste mi neuverili!“

A zato im Boh pomätol jazyky. Keď chcel niekto klinec, dostal kladivo, keď chcel skrutku, dostal drevo, a tak nemohli pracovať, pretože si nerozumeli. Tak bol stvorený svet, a my preto hovoríme každý iným jazykom – rómsky, španielsky, portugalsky, anglicky a tak. To je rozprávka môjho dedka Besana.⁴

Príbehy obsahujú aj poučenia, množstvo pozitívnych hodnôt, biblické prvky o stvorení sveta a histórii ľudstva sú však poprepletané s prvkami brahmanizmu a iných východných náboženstiev. Pretože sú hrdinovia často odkázaní na osud, jedinou možnosťou pre zmenu je putovať na iné miesto, prežiť bez nejakých vysokých nárokov. Hudba, cigarety a alkohol je ópiom „šťastia“. Pozdvihnutie nie je prirodzene zakódované v ich dielach, dokonca sa to od nich všeobecne ani neočakáva.

Ph. Dr. M. Húbschmannová z pražského indologického ústavu vo svojej práci „Po potope musí byť svet lepší“, /str. 9/ hľadá paralely aj s indickými legendami. Odkiaľ pochádzajú deti s mesiacom na čele a hviezdou na ruke, osemnohý kôň, ktorý rozfúkne hrdinu na prach? Kde sa vzala prababička, myš, babička a hus, ktoré hrdinovi pomáhajú? Aký je pôvod častej úvodnej formulky "mre gule bachtaleja the tu mek čačeha - môj sladký, požehnaný a spravodlivý"? A čo oslovenie "devlale - bohovia"? Odkiaľ pochádza chápanie rôznych bohov a rôznych svetov? Môžu byť vety "najkrajší zo všetkých troch svetov", "princezná pekná tak, že jej v troch svetoch nebolo páru", hrdina, ktorý má "silu troch svetov" nevedomý dozvuk indickej mytológie?

⁴ ROMANO DŽANIBEN, 2.roč., 1995 č.4 str. 42-45

V jej spracovaní hovorí Ladislav DUDY-KOŤO: „*My Rómovia veríme v Boha vôbec. Gadžovia veria len v Krista. Rómovia vedia, že Boh by ich potrestal, keby jeden druhému škodili, Boh si všetko pamätá, Boh neodpustí nikomu, zato Ježiš Kristus odpustí každému. Môžeš zbíjať, Kristus ti odpustí. Stačí povedať farárovi, čo si vykonal a už ti je odpustené...Nejde mi to do hlavy, prečo si gadžovia myslia, že Boh dal svet iba im. Boh stvoril svet pre všetkých, čo na ňom žijú. I pre zvieratá. Zvieratá sa môžu pohybovať po celom svete, iba ľudia sa ohradujú. Kto im dal na to právo? Na svete sú si všetci rovní, tak ľudia, ako zvieratá. Obraciam sa k nášmu sladkému Pánu Bohu, aby nám pomáhal – byť lepšími ľuďmi, než sme. Všetkým, Rómom, aj gádzom.*”⁵

1.2. Aktuálne rómsko-kresťanské umenie

Každý národ má svoje pôvodné báje, ktoré odzrkadľujú ich pôvodné božstvá a hodnoty. Biblia v Novom zákone oznamuje veriacim, že každý národ bolo potrebné vykúpiť z pôvodného kultúrno-duchovného dedičstva.⁶

Otázka teda je: „*Ako majú brať tieto pôvodné rozprávky kresťania? Majú ich oduševnene predávať svojim deťom, alebo je potrebné vytvárať súčasné príbehy, ktoré donáša život s Kristom*“?

V súčasnej rómskej tvorbe by podľa mňa určite mala ostať pôvodná láska k rodine, deťom, túžba po slobode, tanec, hudba, pohostinnosť, srdečnosť, oduševnenosť, farebnosť a množstvo iných rómskych čít. Mali by sme ale určiť z biblického pohľadu, čo prijmeme ako kultúru a čo ako subkultúru. Prestane byť umelecká tvorba rómskou, ak ju prefiltrujeme cez prikázania Ježiša Krista a ak v nej nebude dominovať čierna mágia, povery, bieda a beznádej? V súčasnosti za subkultúru považujeme napríklad vytváranie grafitov na fasádach domov, mostoch a to z toho dôvodu, že steny budov, kde sa vytvárajú grafity považujeme za hodnotnejšie, ako samotný grafit, aj keď aj to je umenie. Biblia hovorí, že naše telá sú príbytkom Božím stvoreným na Boží obraz. Naša osobnosť a kultúra odzrkadľuje určité hodnoty. Mojm presvedčením je, že by sme mali považovať za umenie a kultúru národa tie diela, ktoré vedú ľudí k životu a slobode. Ježiš prišiel na túto zem, aby sme v ňom mali život v hojnosti, čiže diela, ktoré sa neviažu na život pochádzajúci od Krista, by sme mali

⁵ CANGÁR J. : Ľudia z rodiny Rómov. Doplnková učebnica o dejinách a živote Rómov pre základné a stredné školy. Nové Zámky: CROCUS, 2003. Str.200 ISBN 80-88992-42-7

⁶ BIBLIA : 1 Peter 1:18b, ste vykúpení z márneho svojho obcovania, podaného otcami.

považovať za subkultúru. Nehovorím o liturgickom folklóre alebo kresťanskej mystike, ktorá sa dá vidieť na rôznych jarmokoch a výročiach, teda pochmúrne piesne, obrazy Krista ako z hororu, lebo tam je ešte viac beznádeje ako v pohanstve. Hovorím ale o životných príbehoch a dielach, ktoré Ježiša Krista predstavujú ako hrdinu, ktorý stojí na strane človeka, ktorý koná v bežnom živote, uzdravuje, oslobodzuje zo závislostí, dáva radosť, múdrosť, vzkriesi naše telo, budeme s ním kralovať v jeho kráľovstve, no nemôžeme vyžadovať to, čo v umelcoch nie je. Lebo v niektorých je jediné svedectvo, a to príslušnosť k ich denominácii. Ak umelci nie sú znovuzrodení živým Božím slovom, viažu sa k identite animistického Babylona, aj keď vyznávajú kresťanské frázy.

Pôvodne Rómske umenie je odkazom do minulosti, ale tiež zrkadlom prítomnosti. Pokiaľ budú ľudia považovať umenie prepletené okultnou mystikou a sexuálnou nemorálnosťou za hodnotu, treba to rešpektovať. Ale je dôležité oddeliť svet fantázie od okultizmu a morálneho úpadku. Pre nás kresťanov je to výzvou, aby obrátení Rómovia obdarení darom umenia zanechali po sebe umenie, ktoré bude rýdze rómske a zároveň s hodnotami, ktoré sú v biblických prikázaniach Ježiša Krista.

Následne uvádzam príklad - jednu z básní členky nášho zboru ROMANI ARCHA,
22 ročnej Marianny Hangurbadžovej z Krížovej Vsi.

Svet nám a my svetu

Čo ti môže svet dať?

Iba to, čo človek môže brať.

Keď sa človeku dáva, svetu sa máva .

Podobne ako ranná káva, ktorá osvieži, no návyková zvykne byť.

A človek zvykne si.

No za dobré dávanie - majme sa .

No nielen brať, ale aj dať.

To, čo patrí, no urob to raz , dva , tri.

Ako tá trojica, ktorá jednou je.

Ktorá večný život dáva, ktorá Syna dala za teba .

Viera formuje a človeku svet sa raduje, lebo čo Boh žehná, to už nikto nezmení.

Ani svet, ktorý robí premeny .

Boh je istý, on neprevracia listy, Jeho slovo platné je .

Pre človeka Boh svet stvoril, On nám ho dal.

No človek ho rád vzal, ale k nemu sa treba utiekať,

lebo Boh všetkým je.

I človeku i svetu dá, čo si zaslúži.

Jemu všetko patrí.

Ak ti je dané, daj aj ty. A vtedy spoznajú, že si to ty .

2. História Rómov

Poznanie histórie vlastného národa je kľúčom pre pochopenie vlastnej prirodzenej identity. Známe príslovie hovorí: „*Národ, ktorý sa nepoučí z vlastnej histórie, ňou musí prejsť znovu*“.

2.1. Pravlast' Rómov

Takmer s istotou sa vedci zhodli v tom, že pravlast'ou Rómov je India,⁷ konkrétne územie štátu Bihár a severozápadný Pandžáb⁸, ale podľa anglického lingvistu Turnera to bol pôvodne stred Indie a štát Rádžasthán. Etnickou skupinou, z ktorej Rómovia pochádzajú, sú Dómovia. V čase písomných záznamov to bola najnižšia spoločenská trieda v usporiadaní indickej spoločnosti. V dvadsiatich rokoch minulého storočia vedci objavili na území Indie pozostatky ešte predošlej civilizácie. Indickí historici sa zhodujú v názore, že patrili k pôvodnému obyvateľstvu Indie, ktoré bolo dravického pôvodu a pravdepodobne sa podieľalo na výstavbe jednej z najstarších civilizácií – protoindickej s centrami v Harrape, Mohenfodarre, Kalibanghane, Lóthale. V roku 1500 p.n.l. na toto územie zo severu vtrhli indoeurópski, takzvaní arijskí kočovníci, ktorí pôvodných obyvateľov pobili a ostatných zotročili, alebo vytlačili na okraj.⁹ V hindskom slovníku kást Džatikos sa píše, že Dómovia mali aj politickú moc. Boli silne kastovou spoločnosťou, v ktorej bol neprekonateľný sociálny dištanc. To znamená, že príslušník vyššej kasty si nemohol vziať manželku z nižšej. Taktiež sa ľudia nesmeli dotknúť jedla v dome najnižšej kasty nečistých. Vplyvom branhanizmu, ktoré bolo štátnym náboženstvom vznikli štyri sociálne vrstvy a podskupiny v spoločnosti.

⁷ INTERNET : www.romistika.eu (22.12.2011)

⁸ DAVIDOVÁ Eva : Bez kolíb a šiatrov Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965, str. 12

⁹ INTERNET :<http://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/co-o-povode-romov-nehovoria-ich-dejiny-moze-odhalit-antropologia.pdf>

1. Brahmini boli kňazi a boli najvyššou kastou v spoločnosti. .
2. Kšatriovia boli vládcovia a bojovníci. Boli druhou najvyššou kastou.
3. Vajšiovia boli remeselníci, roľníci a obchodníci.
4. Šudrovia boli sluhovia a pomocné sily.

Páριοvia boli najnižšou kastou, v preklade nečistí, alebo nedotknuteľní. Mali kvôli svojej beznádejnej pozícii v spoločnosti najväčší dôvod opúšťať svoje územie. Živili sa vykonávaním tých najpodradnejších prác, ako sú upratovanie nečistôt, upaľovanie mŕtvol, krotenie zvierat, kradnutie koní a praktizovanie mágie. Toto podľa bádateľov bola sociálna príslušnosť predkov Rómov.¹⁰ Určite aj preto začali putovať na nové územia, v ktorých by sa mohli rozvíjať. Tento exodus prebiehal od 8. – 14. storočia v niekoľkých vlnách. Aj keď Rómov spájajú práve s touto triedou nečistých Pariov, neznamená to však, že územie Indie neopúšťali aj ostatné spoločenské vrstvy. Anglický lingvista Turner rozdelil pôvodný rómsky jazyk do troch skupín:

1. Európska – rómčina
2. Arménska – lómčina
3. Sýrska – domčina

Aj keď sú rôzne dialekty rómskeho jazyka, sú veľmi príbuzné s niektorými novoindickými jazykmi, a to hlavne s hindštinou. Indický pôvod Rómov objavili predovšetkým jazykové štúdie, ktoré ale robili predovšetkým nerómovia.

2.2. Duchovné súvislosti pri opúšťaní Indie

V biblickej terminológii sa v dobe Novej zmluvy už Božia prítomnosť dostala evanjelizačnou službou apoštola Pavla a iných, z územia Izraela aj k nám – *pohanom, čiže Grékom* . Na to reagovali aj Rómovia a vycestovali akoby na duchovné volanie po lepšej budúcnosti. Jeruzalem bol po roku 70 neprístupný pre Židov aj pre kresťanov. Šalamúnov chrám bol zborený tak, ako to predpovedal Ježiš, že neostane kameň na kameni,¹¹ ale Duch Boží bol vyliaty na pohanov. Ježiš pripravoval židovských učeníkov na to, že bohoslužba sa

¹⁰ HORVÁTHOVÁ Emília : Cigáni na Slovensku, Bratislava 1964, str. 19 - 21

¹¹ BIBLIA : Marek 13:2 Nebude tu zanechaný kameň na kameni, ktorý by nebol zborený.

zo svätyne v Jeruzaleme prenesie skrze evanjelium do posledných končín Zeme.¹² Kresťanstvo prvých tristo rokov prežívalo kruté prenasledovanie, ale v štvrtom storočí sa odohral prielom. Začína obdobie cézaro-papizmu, keď sa nominálne kresťanstvo stalo štátnym náboženstvom.

V 3. - 7. storočí sa obrovské kmene dali do pohybu v strednej Európe s cieľom získať legendárne bohatstvo slabnúcej rímskej ríše.¹³

Od roku 313 cisári rímskej ríše začali presadzovať zmenu duchovnej orientácie v rímskej ríši. Grécko-rímsku mytológiu nahrádzalo kresťanstvo. Na mnohých miestach dochádzalo len k formálnemu pokresťančeniu bez slobodného obrátenia sa ku Kristovi.

Vo 8. storočí už boli národy pomerne usadené, vtedy prišli Rómovia z Frýgie do Byzancie a tam ich považovali za príslušníkov heretickej sekty, ktorá sa v malej Ázii venovala vešteniu a mágií. Postupne spoznali kresťanský rituál a našli možnosť, ako využiť európske štátne náboženstvo pre dosiahnutie výhod. V tom čase už bolo byzantské kresťanstvo plné modiel, podobne ako v ich pôvodnom náboženstve, len s kresťanským pomenovaním. O pápežovi v tom čase Sv. Bernard hovoril ako o ohavnom babylonskom kráľovi.¹⁴ Počas svojho putovania sa podľa potreby Rómovia nazývali kresťanskými pútnikmi. Nechceme tým povedať, že sa Rómovia v histórii skutočne neobrátili na kresťanstvo, ale nemôžeme to ani potvrdiť. Ich pôvodné náboženstvo brahmanizmus bolo *Polyteistické*, preto nebol pre nich problém prijať nové božstvo Ježiša.

V 10. storočí Rómovia prechádzali cez územie Perzie, Arménska a Malej Ázie. V 13. – 19. storočí prešli cez Balkán do Európy.

Zápisky Vavřinca z Březovej z roku 1411 a „Staré letopisy“ z roku 1416 uvádzajú že: „*Cikáni sa po české zemi vláčeli a lidi mámili, malebne vystrojeni, mužové na koních ve větším počtu as třista údů, objevili se v Čechách a nakloňovali si domácí obyvatelstvo báji, že se musí potulovat za trest, protože se nehostinne zachovali jejich přetkové „egyptští“, když*

¹² BIBLIA : Skutky 1:6 A oni sídúc sa pýtali sa ho a vraveli: Pane, či v tomto čase obnovíš Izraelovi kráľovstvo? 7 A on im povedal: To nie je vašou vecou zvedieť časy alebo jednotlivé doby, ktoré si Otec uložil vo svojej vlastnej moci, 8 ale prijmete moc Svätého Ducha, ktorý príjde na vás, a budete mi svedkami i v Jeruzaleme i po celom Judsku i v Samárii a tak až do poslednej končiny zeme. Poznámka : posledných 2000 r. je pre židov ťažko biblicky definovateľných, všeobecne prežívajú frustráciu s toho že ich Boh opustil. Podľa Danielových prorociev očakávali ich večné mesiánske, celosvetové kráľovstvo skrze Ježiša Krista, ktorého aj preto odmietli, že neprevzal kráľovstvo od Rimanov. Pilátovi dokonca povedal, že táto moc mu je daná z hora. Odmietli ho ako falošného proroka a vyžiadali si vraha Barabáša.

¹³ Poznámky : Veľké sťahovanie národov <http://worldofhistory.blog.cz/0612/stahovanie-narodov>

¹⁴ NÉMETH SÁNDOR : Eschatológia z mája 1994 - str.9

Panna Marie byla s Ježíškem na úteku do Egypta.“¹⁵ V stredoveku si ich obyvatelia vážili aj kvôli spomínanej legende. Rómovia využívali fanatické kresťanské cítenie tej doby, ale sympatie obyvateľstva sa postupne menili na averziu. Ľudia ich, aj keď nie stále spravodlivo, trestali za krádeže, praktizovanie mágie a iné prehrešky, ktoré preukázali ich úplne „pohanstvo“. Museli znovu putovať hlavne z toho dôvodu, že ich spôsob života nebol v jednote s ich kresťanským vyznaním.

2.3 Putovanie Rómov z Indie

V 9. - 10. storočí začali Indiu opúšťať vo viacerých vlnách, a to dvomi smermi. Cez územie Perzie a Grécko a druhý cez Irán, Arméniu alebo cez Sýriu, Egypt, Severnú Afriku, až do Španielska.¹⁶ Nie všetci putovali až do Európy.¹⁷ Arabský historik Al Bírúní popísal Dómov ako vynikajúcich hudobníkov.¹⁸ Remeslá, ktorými sa živili patrili medzi kočovné alebo polokočovné. Boli závislí na roľníkoch, chovateľoch dobytka, výrobcoch potravín, obuvi,... Najstaršia písomná zmienka o Rómoch v Európe je z roku 1100 z kláštora na gréckej hore Athos, kde sú pomenovaní ako Asinan – pohania, ktorí sú v Konstantinopole veľkými čarodejníkmi.¹⁹ Na balkánskom polostrove ich poznali ako užitočných kováčov. Ich pomenovanie vychádzalo na jednej strane z ich domnelého egyptského pôvodu (Egyptyanos-Gypsies, Gitanos), na Balkáne ich pomenovali termínom určeným pre manichejskú sektu Athinganoi - Atsinganos, z čoho vznikla druhá veľká skupina ich pomenovaní - Zingaro, Tsigane, Zigeuner, Cigáni.²⁰ Tieto pomenovania dostali mimo svojho spoločenstva. Sami používali etnonym „Róm“²¹

¹⁵ ŠTAMPACH FRANTIŠEK : Základy národopisu Cikánů v ČSR, NVČ, roč. XXIII, 1930, s.320 (správu uvádza podľa Z. Wintra).

¹⁶ MIRGA Andrzej MROZ Lech : Cyganie odmiennosć i nietolerancija, Warszawa 1994, st. 49 - 50

¹⁷ INTERNET : http://www.gipsy.sk/index_1.php?akc=historia

¹⁸ INTERNET : <http://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/co-o-povode-romov-nehovoria-ich-dejiny-moze-odhalit-antropologia.pdf>

¹⁹ BLOCK Martin : Zigeuner, ihr Leben und ihre Seele. Leipzig 1936, s. 33 (Bez kolíb a šiatrov Eva Davidová – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965, 83-004-65, s.15)

²⁰ INTERNET : http://www.gipsy.sk/index_1.php?akc=historia

²¹ Poznámky : pre používanie tohto termínu sa priklonila aj r. 1971 založená vrcholná rómska organizácia „International Romani Union“ a toto označenie etnika sa stáva všeobecne uznávaným.

2.4 Rómovia v Európe

V 11. storočí sa objavili na európskom kontinente. Väčšina kočovníkov prechádzala územím Balkánu a Dunajskej kotliny, čo vysvetľuje dodnes najvyššiu koncentráciu Rómov v štátoch tejto oblasti. Spočiatku boli Rómovia v Európe vcelku akceptovaní, využívajúc náboženské legendy o pútnictve za trest, dávali si vystavovať od jednotlivých feudálov ochranné „glejty“. Najstaršia zmienka o ich pobyte na Slovensku je z roku 1322 z okolia Spišskej Novej Vsi, spišský richtár Ján Kunch písomne zaznamenal ich prítomnosť v lesoch grófa Mariássyho. V rokoch 1377 a 1381 sa spomínajú na východnom Slovensku v Zemplínskej župe.²² Väčšina skupín prechádzala juhozápadným Slovenskom cez české zeme ďalej do západnej a juhozápadnej Európy. Jedna z takýchto skupín, vedená kráľom Sindelom, vojvodami Panuelom, Michalom a Ondrejom prechádzala v roku 1417 územím Slovenska cez Košice, Levice a Bratislavu, ďalej na západ. Inej skupine Rómov, vedenej vojvodom Ladislavom, vystavil ochranný list cisár Žigmund Luxembuský 17. apríla 1423 na Spišskom hrade.²³ Po roku 1427 ich parížsky arcibiskup exkomunikoval z cirkvi²⁴, preto sa postoj obyvateľstva k nim radikálne zmenil, začali štyri a pol storočia krutej diskriminácie. Vlády jednotlivých európskych krajín vydávali nariadenia, ktorými ich zo svojich krajín vykazovali, pri dolapení boli vystavení mučeniu, zmrzačeniu tela a následnej poprave. Zabitie „cigána“ nebolo považované za zločin.

V strednej a juhovýchodnej Európe bola iná situácia. Turecká expanzia, ktorá rozšírila hranice Osmanskej ríše v 16. a 17. storočí až na územie južného Slovenska, vytvorila situáciu, kedy obidve bojujúce strany využívali rôzne služby domáceho obyvateľstva, medzi nimi aj rómskeho (okrem opevňovacích a stavebných prác najmä služby rómskych kováčov). Z druhej polovice 16. storočia máme správy o tom, že niektoré mestá dovoľovali usadiť sa rodinám rómskych kováčov. Rodiny kováčov a súčasne nadaných hudobníkov usadzovali hudbomilovní uhorskí feudáli na svojich pozemkoch. Na Slovensku sa takto utvorili základy kontinuálneho usadlého spôsobu života rómskeho obyvateľstva. Významný posun v prístupe k Rómom predstavovali nariadenia cisárovnej Márie Terézie v 18. storočí. Aj keď nariadenia

²² SZALANY Béla : Czigá nyortörténeti adatok, Etnografia XXV., 1914, str. 89

²³ DAVIDOVÁ Eva : Bez kolíb a šiatrov – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965 , 83-004-65 s.11-18

²⁴ Poznámky : Nikto im nesmel pomáhať, nebolo hriechom ich kruto prenasledovať aj zabiť, bola na nich daná kliatba RKC

boli zamerané na dôslednú asimiláciu tohto etnika²⁵, počítali s ním však ako s reálne existujúcou zložkou obyvateľstva krajiny. Nariadenia panovníka Jozefa II. už boli zamerané na zákaz putovania, vzdelávanie a „christianizáciu“ Rómov.

Jednou z prvých monografií o Rómoch je dielo „Cigáni v Uhorsku“ z roku 1775-1776 od evanjelického kňaza zo Spiša Samuela Augustini ab Hortis. Svoju prácu výsostne realizoval na základe poznania vtedajšej spisby. V predhovore hovorí:

*„Keď si chceme urobiť predstavu o ľuďoch a odpovedať na otázku, či je pre štát užitočný alebo nie, treba v prvom rade zodpovedne prihliadať na jeho zvyky, spôsob života a prevládajúci charakter. Preložené do súčasného jazyka a často opomínané v súčasnosti, ak chceme niečo reformovať, musí tomu predchádzať dokonalá znalosť predmetu nášho záujmu“.*²⁶

Mária Terézia bola v súdobej Európe snáď jediná z panovníkov, ktorí sa svojimi reformami usilovali začleniť Rómov medzi ostatné obyvateľstvo krajiny ako jej rovnocennú súčasť, ako jej jednu zložku podieľajúcu sa na vytváraní „bohatstva štátu“, a nie ich likvidovať.²⁷ V roku 1848 sa útlak Rómov dočasne zmenšil z toho dôvodu, že pre buržoáziu boli Rómovia ľahostajnou skupinou, lebo nezapadali do ich hospodárskeho života. Pred prvou svetovou vojnou mimo kováčov a hudobníkov boli v osadách na veľmi nízkej životnej úrovni. Horší ako hlad a bieda bol pocit spoločenskej vyradenosti a bezvýchodiskovosti ich postavenia. Mestskí hudobníci však žili pánskym spôsobom života, stali sa nezdravou meštianskou vrstvou – akousi „cigánskou šľachou“, vyvyšovali sa nad ostatných a často zapierali svoj pôvod. V roku 1927 zo zákona dostali cigánske legitimácie. Dostali sa pod ťubovôľu úradníkov a starostov, na ktorých boli závislí kvôli potvrdeniu pobytu. V roku 1928 začali pohromy na Rómoch. V Popedíme zlinčovali osadu, kde šiestich zabil a osemnástich zranil. V roku 1929 obvinili skupinu neprispôsobivých devätnástich Rómov z ľudozrúctva. Toto nedokázané „moldavské ľudozrúctvo“ predčasne odsúdili trestom smrti.²⁸

²⁵ DAVIDOVÁ Eva : Bez kolíb a šiatrov – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965 , 83-004-65 s.19-20

²⁶ INTERNET : <http://vladimirjurik.blog.sme.sk/c/144046/Odhalenie-povodu-Romov.html#ixzz1eH4K1AJI>(22.12.2011)

²⁷ INTERNET <http://2010.rnlweb.org/modules.php?name=News&file=print&sid=17188> (22.12.2011) - Mnoho archívnych materiálov z druhej polovice 18. Storočia, zo súpisov jednotlivých stolíc horného Uhorska sa zachovalo v Štátnom archíve v Prešove.

²⁸ DAVIDOVÁ Eva: Bez kolíb a šiatrov – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965 , 83-004-65 s.26

2.5 Rómovia na území Slovenska

V roku 1219 prišli Rómovia do Uhorska s kráľom Ondrejom II. ako najatí vojaci, keď sa vracali z križiackej výpravy z Byzancie. V roku 1417 prechádzala početná skupina južným Slovenskom, dostali od Žigmunda Luxemburského ochranné glejty – listiny zaručujúce prijatie a ochranu v ktorejkoľvek časti krajiny. Priaznivý postoj prejavili aj králi Matej Korvín a Vladislav II. Jagelovský. Tiež hnutie husitov malo dobrý vplyv na ich život. V období protestantizmu na Slovensku máme správy a hodnotenia o Rómoch od evanjelického kňaza Samuela Augustini ab Hortis. V roku 1492 parížsky arcibiskup exkomunikoval Rómov kvôli nedodržiavaniu kresťanských zásad. Po ich exkomunikácii, čiže prekliatí, boli vydané príkazy na ich vyhostenie aj v iných krajinách západnej Európy.²⁹ Nastalo násilné vyhánanie Rómov aj v Čechách po sneme v Augsburgu v roku 1548, kde popri inom bolo prehlásené: *„.....kto cigána zabije, zo žiadnej vraždy nemá byť obvinený.“ V prípade neopustenia krajiny, pri prvom dolapení boli palicovaní, pri druhom dolapení nasledovalo zmrzačenie tela, roztrhnutie nozdier, vypálenie znaku na telo, odrezanie uší,... Na tretíkrát smrť obesením, upálením, alebo utopením, čo nebolo považované za zločin.*³⁰ „Christianizácia“ zasiahla Rómov výrazne prostredníctvom Márie Terézie, ktorá za pomoci štátnej moci bezducho asimilovala Rómov. Následne aj jej syn Jozef II. nariadil povinnú školskú dochádzku, povinnosťou bola účasť v kostole, dodržiavanie pôstov bolo pod hrozbou telesných trestov, zakazovali im rómčinu, odoberali im deti a rozmiestňovali ich do rodín bohatších „gádžov“ nanútili im spôsoby bielych ľudí a dostali pomenovanie „noví sedliaci“. Tieto opatrenia sa stretli u Rómov s veľkým odporom a neboli úspešné.³¹ Do dnešnej doby majú Rómovia odlišnejší spôsob života ako iné európske národnosti. V určitých periódach sa opakujú nacionalistické konflikty proti Rómom, ktoré ako iné viditeľné veci, majú svoj pôvod v duchovnom svete. Podobne ako Židia, ktorých anjelom je podľa Danielovej knihy Michal³², majú svojho anjela aj Rómovia. Nepoznáme jeho meno, ale poznáme meno, pred ktorým sa pokloní každé koleno, preto aby dostali milosť a povýšenie celé národy, a tým menom je Ježiš

²⁹ Poznámka : Používal sa slogan „Rómom sa človek nenarodí, ale sa ním stáva spôsobom života“

³⁰ HORVÁTHOVÁ Emília : Cigáni na Slovensku, Bratislava 1964, str. 59

³¹ HORVÁTHOVÁ Emília : Cigáni na Slovensku, Bratislava 1964, str. 27

³² BIBLIA : Dan 10:21 ... A niet ani jedného, ktorý by sa vzmužil so mnou proti týmto krome Michaela, kniežaťa.

Kristus.³³ Porozumenie histórie národa môže vytvoriť základ na biblické videnie, jeho pozdvihnutie a budúcnosti.

2.6 Obdobie II. svetovej vojny

Tisova Slovenská republika kopírovala vo vzťahu k Rómom rasistickú politiku Nemecka. V roku 1939 ústavným zákonom rozdelili obyvateľstvo na štátnych občanov a cudzie živly, v roku 1940 zbavili Židov a Rómov možnosti stať sa vojakmi, v roku 1941 začali pre nich stavať pracovné tábory a neskôr vyvražďovali Rómov po obciach.³⁴ Neslávne známy bol Cigánsky tábor v Osvienčime, kde bolo zo stredoeurópskych štátov odhadovaný počet obetí 80 000. Na predlaktie im tetovali písmeno „Z“ – ako zigeuner. Dr. Jozeph Mengele, ktorý sa vyznačoval svojou neľudskosťou tam páchal na ľuďoch pokusy a sterilizácie. Robil operácie a amputácie bez narkózy, vstrekoval pod kožu rôzne roztoky na zmenu farby vlasov a očí, snažil sa zožiť dve deti, aby vytvoril siamské dvojčatá, tie však zomreli a množstvo iných neľudských pokusov. V období fašizmu Nemci zlikvidovali v rôznych koncentračných táboroch asi 400 000 – 500 000 Rómov.³⁵ V Dubnici nad Váhom bol koncentračný tábor pre Slovenských Rómov, kde bolo 700 väzňov, z toho 26 brutálne zavraždených. Rómovia boli aj súčasťou antifašistického hnutia, ktoré prerástlo do Slovenského národného povstania a bojovali na strane armády a partizánov.

2.7 Povojnová situácia

Komunistický režim predpokladal, že ak vytvorí podmienky pre Rómov, dobehnú životnú úroveň ostatných, a tak bude odstránená ich odlišnosť. Dostávali nové byty medzi majoritou, pod trestom odňatia slobody bola pracovná povinnosť, povinná účasť detí v školách a povinná zdravotná prevencia. Zvýšila sa životná úroveň, ale bez ich vnútorného presvedčenia. Až po novembri 1989 však boli uznaní ako národnosť, podobne ako Maďari a Rusi. Zástupcovia Rómov sa dostali do politiky, začali vydávať rómske noviny, literárne

³³ BIBLIA : Kol 1:18-21 , Ef 1:20 - 23

³⁴ NEČAS Ctibor : Nemůžeme zapomenout , Našři bisteras, Olomouc 1994, str. 17

³⁵ LIEGEOIS Jean – Pierre : Rómovia Cigáni Kočovníci, Rada Európy 1995, str. 121

diela, vzniklo profesionálne rómske divadlo Romathan. Napriek tomu vo všeobecnosti narastá neschopnosť riešiť vlastné existenčné problémy, je vysoká nezamestnanosť, pocit beznádeje a strata sociálnych istôt Rómov. Dôsledkom toho je narastajúca kriminalita, alkoholizmus a vyhrocujú sa vzťahy s majoritou. Dôsledky uhorskej a komunistickej asimilácie sa prejavili aj pri hlásení sa k svojej národnosti. Z predpokladaných 400 000 Rómov na Slovensku sa v roku 2001 prihlásilo necelých 90 000. Namiesto vnútorného presvedčenia o svojej národnostnej identite sa prejavil silný pocit menejcennosti a nedôvery. Podľa štatistiky ich žije vo svete asi 14 miliónov. V roku 2011 v rámci projektu Národný konvent o EÚ bol vypracovaný rozsiahly dokument pod názvom „ Pokrízová obnova SR: zvyšovanie zamestnanosti a inklúzia Rómov“, ³⁶ na pripomienkovanie ktorého sme sa aktívne zúčastnili ako neregistrovaná reformovaná cirkev, dosahujúca v sociálnej inklúzii Rómov náboženskou cestou príkladné výsledky. Dôležitá ale bude implementácia týchto odporúčaní daných vládou SR, tiež miestnym samosprávam a cirkvám, ktoré ale majú kresťanský duchovný obsah evanjelia, nie len náboženskú formu, aby sa nezopakovala násilná asimilácia Rómov podľa Márie Terézie, Jozefa II, alebo iných bezduchých buditel'ov, z čias socialistickej ideológie.

2.8 Medzinárodná inštitucionalizácia Rómov

8. apríl je významným dňom v novodobých dejinách Rómov. V roku 1971 zorganizoval vtedajší Medzinárodný cigánsky výbor prvý Medzinárodný kongres Cigánov. Uskutočnil sa v dňoch 8. – 12.4.1971 v Londýne a zúčastnili sa ho delegáti zo 14 krajín. Prezident kongresu vo svojom príhovore okrem iného dodal: „Cieľom tohto kongresu je zjednotiť Rómov.“ Delegáti kongresu odmietajú termíny pre ich pomenovanie nerómskym obyvateľstvom - Cigáni, Zigeuner, Gitanos, Gypsies, ktoré nie sú odrazom reality a prijímajú označenie Róm. Prijali vlastnú rómsku zástavu a medzinárodnú hymnu:

Šiel som, šiel som, šiel som, šiel som, dlhými cestami

Stretol som sa so šťastnými Rómami. O, Rómovia, o chlapci. O, Rómovia, o chlapci,

O, Rómovia, odkiaľ prichádzate? So stanmi, po šťastných cestách?

Aj ja som mal veľkú rodinu. Zabila ju čierna légia.

Pod'te so mnou, Rómovia celého sveta. Kde sa otvorili cesty Rómom.

³⁶ Alexander MUŠINKA a Vladimír BENČ (eds) : Pokrízová obnova SR: zvyšovanie zamestnanosti a inklúzia Rómov, Národný konvent o EÚ , Prešov 2011, ISBN 978-80-89356-30-0, vyd. Sl. Sp. Pre zahr. Pol. PU. Str.158

*Teraz je tá chvíľa – povstaň človeče
Vyskočíme a bude dobre. O, Rómovia, o chlapci.*

O, Rómovia, o chlapci.

Medzinárodná rómska únia /International Romani Union/ vyvíja od začiatku 90. rokov významnú úlohu na medzinárodnej úrovni. Významným spôsobom sa prejavila v spolupráci s Radou Európy a Európskym spoločenstvom, kde „vypracovali syntézu existujúcich štúdií o Rómoch a problémy konzultovali s rómskymi rodinami, organizáciami, učiteľmi, urobili analýzu stoviek dokumentov a realizovaných programov“.³⁷

3. Duchovno Rómov

V tejto časti by sme sa chceli zaoberať duchovnom Rómov. Každý národ na Zemi v histórii a tiež v modernej súčasnosti má vo svojej podstate aj potrebu poznať „vyššiu moc“, ktorá nie je ako človek nedokonalá, obmedzená a závislá, ale je v každom zmysle bytosťou dokonalou a všemocnou. Existenciu Boha sa dá spoznať vierou, ale rovnako aj na popretie existencie Boha je potrebné presvedčenie. V bohatej škále náboženstiev, ktoré vyznávajú vieru v existenciu Boha sa dá po podrobnejšom skúmaní náboženstva spoznať aj charakter ich najvyššieho božstva, podľa čoho vieme charakterizovať osobu Boha, ktorá má aj svoje pomenovanie. V tomto sa delia náboženstvá na tie, ktoré majú osobného Boha a tie, ktoré majú vyšší všeobecný zákon, kde je božstvo ako všeobecná, abstraktná, nadprirodzená, nedefinovateľná entita.

Škálu náboženstiev, ktoré vyznávajú Boha v osobe zúžime po vylúčení polyteistických náboženstiev, ktorých podstatou je „mnohobožstvo“ na monoteistické - vyznávajúce jedného

Boha. Tu zaraďujeme tri základné prúdy: judaizmus, islam³⁸ a kresťanstvo. Je pomerne rozšírený názor, že rozmanitosť svetových náboženstiev je súčasťou jedného boha, ktorého si každý pomenoval po svojom. Prehlásenia týchto božstiev však vo väčšine stoja oproti sebe.³⁹ Na druhej strane sa mnohé

³⁷ LIEGEOIS Jean – Pierre : Rómovia Cigáni Kočovníci, Rada Európy 1995, str. 232

³⁸ KORÁN : *A veru sú neveriaci tí, čo hovoria: -Mesiáš, syn Máriin je Boh!.....5:72, 5:17, 9:30*

³⁹ Poznámky : dôkazom sú náboženské vojny počas histórie

vlastnosti prekrývajú, a preto je tu pokušenie myslieť si, že Boh je jeden a rôzne náboženské rituály a mytológia ho rozdielmi obohacujú.⁴⁰ Je životne dôležité, k akej osobe Boha sa ľudia skrze vieru viažu, lebo táto osoba formuje charakter veriaceho. Biblia to nazýva ovocie viery.⁴¹ Abrahám nenašiel pravého Boha, ale pravý Boh si našiel Abraháma, aby skrze jeho potomka zjavil seba v osobe svojho Syna.⁴² Ježiš Kristus o sebe netvrdil, že zlúči všetky náboženstvá sveta, ale stal sa kameňom úrazu všetkým náboženstvám, ktoré sľubujú prístup k Bohu mimo Božieho Syna. Veľmi jasne a nekompromisne to Ježiš Kristus prehlásil:

Ján 14:6 A Ježiš mu povedal: Ja som cesta i pravda i život; nikto neprijde k Otcovi, len skrze mňa.

Z pohľadu Biblie je jasné, že nie každá bohoslužba je prijateľná a legálna pred Bohom.⁴³ Cirkevní apologéti svojou obhajobnou rečou ochraňovali biblické kresťanstvo pred cudzím myšlienkovým systémom, ktorý napadá spásonosnú vieru a má snahu vbudovať sa do kresťanstva v každej generácii.

3.1 Boh –Devla

Tak ako je všeobecne známy názov boha Indiánov *Manitú*, tak je známe, že Rómovia majú prirodzenú vieru v Boha nazývaného *Devla*. Nevedia ho definovať a jeho meno je používané aj rôznymi poverami. Viera v Boha *Devla* sa neviaže k žiadnej konkrétnej cirkvi, ale Rómovia používajú toto pomenovanie rovnako v tradičnom kresťanstve, kde je ponímaný ako Boh. Nie je jednoduché zistiť, čo je zakódované v Rómoch asi z ich pradávneho dedičstva z Indie. Pretože boli poslednou kastou v spoločnosti, mali zakázaný vstup do svätyne a jedným prostredníkom bol brahman, ktorý v ich mene vykonával kultové úkony a obrady. Osobne nepoznali priebeh týchto obradov a je možné, že pri ich putovaní ich brahman nenasledoval, čiže ani ich náboženský život nebol inštitucionalizovaný. Obdobie exodu bolo obdobím rozširujúceho sa višnuizmu a šivaizmu, čo boli dva výrazné smery v epoche monoteistického hinduizmu.⁴⁴

Vo všetkých dialektoch rómskeho jazyka je ale používaný pre pojem Boha, slovo k sanskritskému:

⁴⁰ Poznámka : www.youtube.com/watch?v=MGfjSSp13Nc - aktivity J.P.II. – duch Asisi (26.12.2011)

⁴¹ BIBLIA : Lk 3:8, Ján 15:4-16, Kol 1:10

⁴² BIBLIA : Gen 3:15

⁴³ Poznámky : Religio- v pôvodine negligo – veľmi silne pozorovať na niečo - na viditeľné veci, poverčivosť

⁴⁴ Poznámky : <http://www.rozmer.sk/sk/articles/show/763>

DIV - svietiť,

DEVA – jasnosť, nebeská istota. ⁴⁵

DEVEL – sila, sudcovská moc, často identifikovaná mocou nebeského jasného slnka. ⁴⁶

V súčasnosti sú používané tvary : BARO DEL – veľký Boh,

SOVNAKUNO DEVLORO – zlatý bôžiček, MIRE DEVLORO - môj bôžiček,

MIRO DEVLA – môj boh, DE – dať, môže byť základom pre pomenovanie boha, ktorý sa stará, podobne ako Hospodin .

Množstvo svetových starodávnych božstiev je zosobnením božstva Slnka, ⁴⁷ preto sa s istotou nedá povedať, že Devla je len všeobecné pomenovanie Boha. Je možné, že je to pomenovanie konkrétneho božstva Rómov, ktoré si len oblieklo kresťanskú formu, podobne ako kult Márie duchovne pramení s niekdajšie božstvo Kráľovnej nebies ⁴⁸, dokonca . samotnú predstavu božskej trojice mnohí ponímajú ako : Otec, Syn a Panna Mária.

Zo skúsenosti pastora viem povedať, že hlavne pri rómских chválach, ale tiež pri modlitbách sa pri vzývaní: „*Joooooj Devla spomožinav menge,*“ / j ó ó ó j Bože pomôž mi /prejaví zvláštna atmosféra melanchólie a žiaľu, čo oslabuje vieru ľudí, ale tiež degraduje majestáť všemohúceho Boha. V zbore máme veľa biblických rómских chvál, kde používame v texte pomenovanie Devla, pretože zatiaľ nie je iná alternatíva pre pomenovanie Boha Abraháma, Izáka, Jáкова a otca Ježiša Krista. Pomenovanie Otec – DAD nie je dostatočným pomenovaním pre Boha a v rómčine nie je fráza „nebeský“. Nechcem týmto povedať, že je potrebné odmietnuť pomenovanie Devla po znovuzrození, alebo že je to pohanské božstvo, ktoré demonizuje Rómov, ale minimálne je potrebné ďalej skúmať veci v tejto oblasti a dobré veci podržať.

3.2 Diabol – Benk

⁴⁵ MIRGA Andrzej, MRÓZ Lench: Cyganie odmiennosć i nietolerancja, Warszawa 1994, str. 219

⁴⁶ Poznámky : vzýva sa za svedka pri prisahe. „aby ma spálil Devla ak nehovorím pravdu“

⁴⁷ Poznámky : <http://www.krizovkarskyslovník.sk/index.php?legenda=boh%20SLNKA>

⁴⁸ BIBLIA : Jeremiáš 44:15 Vtedy odpovedali Jeremiášovi všetci mužovia, ktorí vedeli, že ich ženy kadia iným bohom, i všetky ženy, ktoré tam stály, veľké shromaždenie i všetok ľud, ktorí bývali v Egyptskej zemi, v Patrose, a riekli: 16 Čo do vecí, ktorú si nám hovoril v mene Hospodinovom, neposlúchneme ťa, 17 ale istotne vykonáme každé slovo, ktoré vyšlo z našich úst, a budeme kadiť kráľovnej neba a lievať jej liate obeti, jako sme robievali my a naši otcovia, naši kráľovia a naše kniežatá po mestách Júdových a po uliciach Jeruzalema, a tak sme sa vše nasýtili chleba a mali sme sa dobre a nevideli sme ničoho zlého.

S osobou Božieho nepriateľa benk, sa v rómskej službe nestretnete tak často ako s duchmi zomrelých, ktorých Rómovia nazývajú múlovia. Mnohý ani nevedia, aká je jeho úloha v duchovnom svete, okrem toho, že v pekle podkladá pod kotol a je akýmsi pokašiteľom ako čert. Pri rozhovore so staršou Rómkou Kornelou z Kamienky som sa dozvedel, že rozdiel medzi benkom a múlom je ten, že keď sa zjaví múlo neukazuje svoje oči, ale benkovi oči prenikavo horia. múlov považujú za duchov zomrelých ľudí. Ak zomrel zlý človek, tak jeho duch po smrti straší pozostalých. Ak bol dobrý, tak sa nezjavuje. Počul som príbehy od našich Rómov, ktorý fyzicky viacerí videli postavi mŕtvých búchajúcich na okno, zástupí ľudí z cintorína idúcich do miestneho kostola o polnoci, v starých uniformách dvoch vojakov, ktorý zahynuli susedom v druhej svetovej vojne. V roku 2009 po vražde 72 ročného rybára so Spišskej Belej rómom s Krížovej Vsi⁴⁹ sa v kolonii údajne zjavoval muž v čiernom, ktorý strašil obyvateľov osady. Asi dva týždne v osade organizovali hliadku mužov celé noci v počte až sto ľudí s palicami. V roku 2012 sa takéto hliadky v počte dvesto mužov organizovali v obci Podhorany a v tom istom roku o niekoľko mesiacov v obci Čirč podobne. V časopise etnologické rozpravy z roku 2007 Ústavu etnológie SAV v Bratislave v článku „Čokoládová Mária“ - „rómske kresťanstvo“ na Slovensku na strane 61 píše: „Peklo“ ani „nebo“ nestelesňujú dokonalé obrazy „zla“ a „dobra“. Známa predstava že všetci „Cigáni idú do neba“ je tiež prejavom prezentného vnímania kresťanstva: keďže trest za zlé skutky prichádza v rómskom živote okamžite, každý Róm si už na zemi odpyká svoje hriechy a do „neba“ odchádza „očistený“.⁵⁰

Vyháňanie démonov, alebo diabla je u Rómov všeobecne zmesou kresťanských pojmov a rôznych povier a bielej mágie. Zarieknutie napríklad pálením zápaličiek, ochrana od blesku pálenie vajíčkových škrupín, proti zlým silám tri krát zapľuť, ale tiež prehlásením smelšieho Róma proti múlovi: „Chod' tam, kde ťa Ježiš Kristus odsúdil“. Toto vyháňanie sa však nedeje z človeka, ako to robil Ježiš, aby sa človek oslobodil a zmenil, ale pri kontakte s týmito nadprirodzenými bytosťami, alebo proti vplyvom kliadičiek.

Tieto stretnutia s múlami sa z počutých príbehov často odohrali v spojitosti s nejakou neprávosťou. Napríklad keď v noci išli kraďnúť zemiaky, keď sa odohrala vražda, verbálne preklínanie, alebo „porobenie“, čo je termín pre praktizovanie čiernej mágie.

Domácnosť spomínanej Kornely z Kamienky pred svojím znovuzrozením zažívala takéto duchovné zjavenia spolu s ostatnými osadníkmi. Po svojom obrátení ku Ježišovi Kristovi

⁴⁹ http://m.tvnoviny.sk/bin/mobile/index.php?article_id=520673

⁵⁰ http://www.uet.sav.sk/download/ER_2007-1.pdf

a naplnení sa mocou Ducha svätého sa však tieto zjavenia neopakovali. Je tomu už asi desať rokov. Oni sami najprv robili pokánie zo svojich hriechov aj z hriechov svojich predkov. Následne prijímali v zbore s vierou službu oslobodenia a tiež biblickú formu zrušenia kliatby v mene Ježiša Krista. Potom ako zamestnanci obce chodili kosiť a pratať cintorín, ktorý oni vnímali ako miesto, kde sa dá duchovne „zašpinit“ no po týchto prácach sa očisťovali od duchov mŕtvych v mene Ježiša Krista.

V Starej zmluve sa dotykom mŕtveho, človek znečistil a keby sa neočistil podľa zákona, mal byť zabitý,⁵¹ čiže pri kontakte s mŕtvym telom sa človek dostáva do kontaktu s duchom smrti a podsvetia, ktorého v Novej zmluve netreba vyvyšovať, ale vyháňať. Strach z múlov je vlastne negatívna viera a posilňuje v Rómoch moc démonov. Dokonca aj rómskej hymne je táto duchovná autorita spomenuta: „*Aj ja som mal veľkú rodinu. Zabila ju čierna légia.*“

V kapitole 1. 1- Pôvodné Rómske rozprávky a umenie, je uvedený príbeh o vzniku sveta, kde je osoba satana v kamarátskom postoji s Bohom, v určitej časti ho dokonca prelstil. Preto benk, čert, alebo ten zlý je akoby postavou v duchovnom svete Rómov viac v legendách ako reálna osoba v bežnom živote, v ktorom aktívnejšie vystupuje múlo – duch smrti, alebo duch zomrelého. S duchom smrti –múlom, má skúsenosť asi väčšina Rómov a to zmyslovo, preto hovorenie o tom že za nemocou, chudobou, závislosťou, nešťastím je satan je pre Róma akoby len príbeh, preto, že ho nevidia zmyslovo. Ak sa tieto zaslúbenia o uzdravení, prosperite, oslobodení, požehnaní nedostavia ihneď a nie sú potvrdené zmyslovo, akoby sa nestali.

3.3 Ľudové náboženstvo Rómov a ich povery

Spredmetňovanie predstáv je psychologickou podmienkou rómskeho ľudového náboženstva, ktoré je unisinkretizmom, t.j. spojením náboženskej oficiálnej viery s prežitkami vlastných, starých predstáv a kultov, spolu so súčasnými novotvarmi.⁵² Aj keď sa Rómovia zatiaľ prevažne hlásia ku katolíckej cirkvi, pri bližšom skúmaní zistíme, že

⁵¹ BIBLIA : **Numeri 19:13** Ktokoľvek by sa dotkol mŕtveho, duše človeka, ktorý zomrel, a neočistil by sa od hriechu, poškvŕnil príbytok Hospodin; tá duša bude vyťatá z Izraela, lebo voda oddelenia nebola nakropená na neho; nečistý bude, jeho nečistota bude vždy na ňom.

⁵² NAHODILA O. a ROBKA A. : Pôvod náboženstva. Praha 1961, str. 496 - zmieňuje aj Eva Dávidova v knihe Bez kolíb a šiatrov na str. 131

prijali predovšetkým obradnú formu, ktorá pozostáva z honosných obradov, pestrých ceremónií spolu s výpravnou farebnosťou kostola, čo vyhovuje ich fantázií. Vo väčšine však nepoznajú zásady ani učenie cirkvi, ale hlásia sa k nej z dvoch hlavných dôvodov:

-aby ich v danej obci pokladali za „riadnych občanov“ ,

-je to ich charakteristický strach pred smrťou a s tým spojená otázka:

„Kto nás pochová ?“

Rôznymi okázalými cirkevnými slávnosťami ako krst, prvé sväté prijímanie, birmovka a iné sviatosti chcú svojmu rómskemu okoliu dokázať svoju nadradenosť, veľakrát to však končí pod vplyvom alkoholu v bitkách. Farár je po rómsky Rašaj. Je zaujímavé, že hebrejsky *raša* je jedno z pomenovaní pre hriech, ktorý človek spôsobí v živote iného človeka.⁵³ Autoritu farára uznávajú hlavne kvôli závislosti na obradoch, akým je krst detí, sobáše, pohreby. Toto je aj najčastejšou pákou kňazov, ak sa Rómovia obrátia k Ježišovi Kristovi, že ich takouto formou exkomunikácie zastrašujú.

Ľudové povery do značnej miery ovládajú životy Rómov tak, ako ne-Rómov, avšak Rómovia to prežívajú intenzívnejšie. V knihe *České ľudové povery* to charakterizuje pán Nahodil a pán Robek takto: „*Povery predstavujú tradíciou sa uchovávajúcim súhrn iluzórnych predstáv o nadprirodzených silách, ovládajúcich prírodné a spoločenské javy a s nimi spojených obradných úkonov, skladajúcich sa z prežitkov dávnych náboženských názorov, zo zvláštňovaných predstáv oficiálnej vierouky a jednotlivých novotvarov, súhrn predstáv zostávajúcim za hranicami tej ktorej oficiálnej viery*“.⁵⁴

Typické obydlie Rómov je plné rôznych „svätých“ obrazov, gobelínov, sošiek, amuletov, ktoré sú koncentrované v jednej časti obydli, ako akýsi rodinný oltár.

Pri pastorácii Rómov je potrebné počítať s týmto kultúrno-duchovným pozadím, hlavne v určitých obdobiach života, ako je výber životného partnera, v období tehotenstva, pri pôrode, živelných pohromách, zomretí človeka, pochovania mŕtveho a následných troch dní, ale tiež denné návyky, ako berú šťastie a nešťastie, chorobu, zlý pohľad, špinu, parazity, psy, trus, najviac však ich spôsob rozprávania, ktorý je často popretkávaný rôznymi zaklínaniami seba aj druhých. Sny tiež významne vplývajú na život Rómov, pretože veria, že v spánku sa

⁵³ Príklad pre slovo *raš* - Izaiáš 57:20 Ale bezbožní *budú* jako rozbúrené more, keď sa nemôže upokojiť, ktorého vody vymietajú bahno a blato.

⁵⁴ NAHODILA O. a ROBKA A. : *České ľudové povery*. Praha 1959 str. 29- zmieňuje aj Eva Dávidová v knihe *Bez kolíb a šiatrov* na str. 137

človek dostáva do iného sveta, preto zo snov vykladajú množstvo predpovedí a povier.

V období ateistickej ideológie sa „*súdruhovia*“ sústredovali na vytlačenie animistického zmýšľania a návykov Rómov, ktoré retardačne pôsobili na ich životy, výchovu detí a prácu.⁵⁵ Snažili sa ich spoločensky asimilovať. Duchovná potreba bola hlavne u Rómov považovaná za prejav ich nízkej úrovne vzdelania. V tomto období sa viera v Boha považovala za „tmárstvo“ alebo za akúsi „barličku pre slabých“.

3.4 Predsudky

Podľa novín Slovenský sever, predsudky o Rómoch v spoločnosti sú - že nič nerobia, že „vyciciavajú“ štát. Berú peniaze za ničnerobenie. Hovoria, že by mali pracovať, tak ako ostatní a vytvárať pre štát pozitívne hodnoty. Bolo by to však potrebné povedať zamestnávateľom, či by zamestnali vo svojej firme Rómov. Súhlasím s redakciou, že nie je pravdou, že všetci Rómovia nechcú pracovať. Aj ja poznám veľa takých, ktorý hľadajú prácu ale viacerý ju našli až v západnej Európe.⁵⁶ V podvedomí slovenskej spoločnosti je dedičný nacionalizmus, ktorého produktom je aj rasová ale aj náboženská neznášanlivosť. Hlavne v obdobiach hospodárskych kríz sa Slovenský národ prejavil dokonca až šovinisticky. V druhej svetovej vojne to boli Židia a Rómovia, ktorých veľmi horlivo pomáhali likvidovať aj náboženský predstavitelia.

S psychologického hľadiska uvádzam päť štádií vývoja etnických predsudkov:

1. očierňovanie – nepriateľské reči, ohováranie
2. izolácia – oddeľovanie etnickej skupiny od dominantnej skupiny v spoločnosti – vznikajú ghettá
3. diskriminácia – upieranie občianskych práv, zamestnania a prístupu k istým formám bývania spoločenským menšinám
4. telesné napadnutie – voči osobám a majetku, dopúšťajú sa ho rasistické organizácie, neorganizované skupiny i štát
5. vyhladzovanie – napr. pokusy nacistov o vyhladenie Židov a Rómov⁵⁷

⁵⁵ DAVIDOVÁ Eva : Bez kolíb a šiatrov – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965 , 83-004-65 str.147

⁵⁶ Slovenský sever – článok Rómovia majú ďaleko do neba 4/1996 str.6

⁵⁷ <http://psychologia.studentske.eu/2008/09/stereotypy-predsudky-zmena-predsudkov.html>

Agentúra Focus vykonala v septembri roku 2008, Prieskum pre SNSLP do ktorého sa zapojilo 1009 respondentov.

V porovnaní s rokom 2006 podiel neznášanlivosti danej skupiny obyvateľstva narástol. Pítali sa respondentov, či by chceli mať za suseda danú skupinu obyvateľstva⁵⁸

Skupiny obyvateľstva	r.2006	r.2008
príšťahovalec	35,2%	41,5%
Róm	72,8%	82,4%
žid	21,5%	29,0%
človek odlišnej rasy	28,8%	39,5%
pravícový extrémista	62,0%	66,8%

Existujú aj rómske predsudky a rovnako ako predsudky nerómov im veľakrát chýba podpora vo faktoch, alebo sa rasovo zovšeobecnia. Je to niečo, čo je vžitú v človekovi a biblia to nazýva hradby mysle⁵⁹, čo sa prirodzene následne prejavuje aj v skutkoch človeka. Rómske predsudky majú často kastový charakter. Rozlišujú na „my a oni“. Tieto znaky sa nachádzajú v literárnej tvorbe, ale dá sa to vidieť aj v bežnom živote ako delenie na „gádžo a Róm“. Po podrobnejšom spoznávaní sa dá zistiť, že aj medzi samotnými Rómami sú rôzne predsudky. Stretol som sa s tromi základnými triedami úrovne Rómov. Najnižšia vrstva „špinavých“ Rómov, ktorý sú tí najviac segregovaní, s životným pocitom odmietnutia, nedôvery a primitívnych životných návinov. Druhou vrstvou sú Rómovia, ktorý sa držia Rómskej identity, ale vo väčšine sa sociálne integrujú do spoločnosti. Majú záujem pracovať a zvyšovať svoju životnú úroveň. Takýto žijú aj v osadách, ale viacerý žijú v mestách a obciach spolu s majoritou. Treťou vrstvou je akási rómska šľachta. Sú to nadpriemerne majetné rodiny, ktoré sú často krutejšie k svojim odkázaným Rómom ako ktokoľvek iný. Ak

⁵⁸ Zdroj: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
viac: <http://www.sme.sk/c/4247836/predsudky-voci-romom-ci-moslimom-sa-vraj-prehlbuju.html#ixzz23SenSRIY>

⁵⁹ BIBLIA : 2 Korintským 10:5 ktorí boríme úmysly a každú vysokosť□, ktorá sa povyšuje proti známosti Božej, a zajímame v plen každú myseľ do poslušnosti Krista

napríklad zamestnajú do práce a treba zaplatiť pracovníkov – nevyplatia ich, alebo úplne inak ako znela dohoda. Ak im treba vytvoriť pracovné podmienky – vedia ich nechať v neľudských podmienkach. Ak si od nich zúfalo Róm požičia peniaze – žiadajú vrátiť dvojnásobok. Samozrejme sa to nedá povedať o všetkých majetných Rómoch. O tejto vrstve Rómov viem len z rozprávania tých utláčaných.

Nie je automatické, že po znovuzrození, keď Róm skutočne začne veriť v Ježiša Krista že sa stratia predsudky a zažitý stereotypy v jeho živote. Verím, však že je to jediný skutočný základ, ako sa dá pozitívne zmeniť život človeka. Táto zmena je suverénne v moci Boha, ktorý začne spoluúčinkovať v srdci. Ak sa otvorene káže o hriechoch a vedie obrátených ku pokániu, zanechávajú úžeru, kradnutie, primitívny spôsob života.

- Príklady predsudkov o Rómoch spomedzi nerómov: Róm kradne, klame, smrdí, je lenivý, nechce robiť, vie zničiť všetko čo dostane, nikdy sa nezmení.
- Príklady predsudkov spomedzi Rómov: gádžovia nás nespravodlivo utláčajú, mali by nám dávať, pocit odmietnutia a sklamaní pred aktivitou, že zo života nevyplývajú povinnosti, len práva, peniaze prichádzajú, aby som ich znovu minul, negatívne predsudky o Rómoch inej sociálnej vrstvy – kasty.

Štatistiky ukazujú, že uvedomelosť a spolupatričnosť je všeobecne na úpadku a posilňuje sa egoistické zmýšľanie v spoločnosti. Niekde v úzadí spoločnosti spia staré nacionalistické ideológie, ktoré ak sa stanú nástrojom politickej propagandy, môžu ľahko vyústiť zo štádia etnických predsudkov, do etnickej likvidácie. Často sa takáto propaganda schováva za náboženskú ideológiu – „za Boha a za národ“ a i. Takto sa zaslepí svedomie národa náboženským prikázáním, aby sa mohlo na základe štátneho zákona „spravodlivo“ vraziť ľudí. Preto cirkev musí hlásať nemenný Boží kráľovský zákon:

Marek 12:30 A: milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysli a z celej svojej sily. To je prvé prikázanie. A druhé podobné je toto: milovať budeš svojho bližneho ako samého seba! Iného prikázania väčšieho nad tieto niet.

Za predsudkami sú často démoni, preto nestačí predstaviť prikázanie lásky, ale je potrebné vyslobodiť seba aj národ od týchto duchov. Poznanie pravdy je však dôležité pre zmenu. Samotné poznanie pravdy vyslobodzuje. Bez vyznania hriechov nedeje sa však

odpustenie hriechov⁶⁰. Tak ako na osobnej úrovni, tak aj na národnej úrovni by sa malo diať vyznávanie hriechov. Ak sa tieto hriechy nedostanú v pokání pod moc Ježišovej krvi, duchovia neakumulovaní predsudkami sa prebudia a zaútočia. Kresťanstvo má však účinné duchovné zbrane, ktoré boria tieto ničiace sily. Najúčinnnejšie je to však na osobnej úrovni v spoločenstve kresťanov.⁶¹

4. Pastorácia Rómov letnično-charizmatickou formou kresťanstva

Aj keď nie je tradičnou, ani majoritnou formou pastorácie Rómov v Európe ani na Slovensku, ukazuje sa najviac efektívnou a najbližšou formou. Evanjelium Ježiša Krista o spasení a odpustení hriechov je tak silné, že človek na to musí reagovať. Rovnako aj prítomnosť pomazania Duchu Svätého na našich bohoslužbách povzbudzuje pre duchovný život a človek len ťažko vie byť pasívny. Pastoráciu Rómov som nikdy ani ja, ani moja manželka neľadali. V určitom období praktizovania kresťanskej viery sme sa v tejto službe nachádzali akosi prirodzene - nadprirodzene. Pre túto službu nás Božie slovo a Svätý Duch s podporou nášho pastora formoval a povzbudzoval. V tejto dobe máme medzi Rómami viac priateľov ako medzi bielymi. Aj s tým je potrebné počítať v tejto službe, že človek získa v bohumilej službe aj dvojité stigmatizáciu. V našej tradične náboženskej a národnostne cítiacej spoločnosti je to: „Sektár a priateľ Rómov“. Je to nepríjemný odpor, ale ak by aj bola možnosť, nikdy by som to nenechal. Veľmi si vážim priateľstvo rómskych bratov, ale nad to viem, že robíme Božiu prácu a to je veľká milosť, keď si vás Pán používa a položí na vás pomazanie pre pastoráciu Rómov.

Rómovia podobne ako černosi sú špecifickí tým, že danú chvíľu prežívajú intenzívnejšie. Tak pozitívnu ako negatívnu. Na začiatok chcem vysvetliť dva základné pojmy:⁶²

1. Skutoční kresťania prechádzajú po svojom znovuzrození v Pánovej sláve METAMORFÓZOU osobnosti, čo je zmena, ktorá mení podstatu vecí.
2. Dá sa napodobňovať túto formu, kedy sa ale podstata nemení, to je METASCHÉMA. Takto sa dokáže zjaviť diabol ako anjel svetla, aj keď jeho podstata zostane vždy stará, skazená.⁶³

⁶⁰ BIBLIA: Príslovia 28:13 Tomu, kto prikrýva svoje prestúpenia, nepovedie sa šťastne; ale ten, kto vyzná a opustí, dôjde milosrdenstva.

⁶¹ BIBLIA: 2 Korintským 10:4 lebo zbrane nášho vojovania nie sú telesné, ale mocné Bohu na borení pevností 5 ktorí boríme úmysly a každú vysokosť, ktorá sa povyšuje proti známosti Božej, a zajímame v pleni každú myseľ do poslušnosti Krista

⁶² SÁNDOR Németh : Pôsobenie Jezábel, 3.Pretvárka , vyučovanie z 21.2.1996

Podstata skutočného kresťanstva je duchovná, nie je to vecou naučeného rituálu, kresťanskej kultúry alebo prirodzeného dedičstva. V skutočnosti sa ani dlho nedá napodobňovať, pretože buď to človeka pritiahne, alebo odhodí od Ježiša Krista. Spomínaná duchovná podstata, kedy človek vedome a z vlastného presvedčenia prijíma Ježiša Krista ako svojho Pána a Spasiteľa, je tak príjemná a prirodzená pre človeka, že dôsledky, ktoré z toho vyplývajú si začína uvedomovať až po čase, keď mu ich Svätý Duch vyjavuje cez znovuzrodeného ducha. Spravidla sa to deje v spolupráci s čítaním Biblie a modlením sa. Počas celej mojej služby sme dávali dôraz na Božiu moc a tá sa veľakrát prejavila tak, že sa ľudia vyslobodili, uzdravili, alebo robili bohumilé rozhodnutia. V Stráňach pod Tatrami sme boli pozvaní k deve, ktorú démoni hádzali po stenách izby, až bola celá modrá. Pri evanjelizácii bola vyslobodená od démonov. Modlili sme sa za jej vyslobodenie a aj keď tam ešte nemáme zbor, vieme že do dnešného dňa už nemá takéto démonické útoky. V Matiašovciach nás zavolali k mužovi, na ktorom sa prejavoval démon agresivity a vraždy. Bol krátko obátený a na modlitebnom stretnutí sa na ňom títo démoni začali prejavovať. Bolo potrebné vyslobodiť ho z familiárnych démonov, preto že praktizoval okultizmus, podobne ako jeho otec, ktorý vedel v duchu opustiť telo a premiestňovať sa. Keď sme s manželkou prišli na túto modlitebnú skupinu, všetci boli vystrašení, pretože cez ústa tohto muža neprirodzeným hlasom démon preklínal Boha aj nás. Po asi hodinovej službe, pri ktorej ho bolo potrebné držať, lebo bol schopný ublížiť sebe aj iným, muž padol bez dychu a činnosti srdca. Pod tečúcou studenou vodou, modlitbami a oživovaním bol od ducha smrti oslobodený a žije. Beznádejní fajčiari, alkoholici, hráči, bitkári boli Božou mocou oslobodení. Taktiež sme v službe videli rôzne fyzické uzdravenia, ale tiež uzdravené rodiny, manželstvá, ktoré Ježiš uzdravil. Povzbudivé sú aj svedectvá z bohoslužieb, na ktorých mali ľudia rôzne duchovné zážitky. Videli oblak slávy v miestnosti, Ježiša na tróne, stojacich anjelov a iné nebeské bytosti. Padanie pod Božou mocou, hovorenie darom cudzích jazykov, spontánny smiech je z milosti Božej pomerne pravidelnou súčasťou zborového života.⁶⁴ Zážitky s Bohom sú však dávané na to, aby sa človek menil. Preto boli obdobia, v ktorých sme mali

⁶³ Poznámka : Hlavne náboženský ľudia robia niekedy takéto pokusy.

⁶⁴ Slovenský národopis 3 58/2010 ISSN 1335-1303 EV 3355/09 str. 382-385 , zo zborníku: Pastorácia

Rómov(Hľadanie rómskeho Boha) Bratislava: Ústav pre vzťah štátu a cirkví, 2009, str. 219

Slovenský národopis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CEEOL's, Willings, CEJSH a ERIH (implantovaná databáza ESF) – v článku je tento zbor pomenovaný : Kresťanské spoločenstvo Dom Viery, str.384 v pravo dole.

v zbere aj menej Božej slávi. Filozof Kirkegard bol potomok znovuzrodených pietistických kresťanov a vytvoril teóriu ESENCIE a EXISTENCIE.

Generácie kresťanov pred ním sa zaoberali podstatou a zdrojom všetkého bytia, hĺbkou Božieho slova Logos. V realite však videl, že esencia biblického zjavenia nemá požadovaný vplyv na charakter ľudí, ak sa sila esencie logos nezapracuje do existencie človeka v konkrétnom priestore a čase.⁶⁵ Priblížim to príkladom. *„Predstavte si trestanca, ktorého pustia na slobodu s niekoľkými desať tisícmi eur, aby mohol začať nový život. Takáto je aj milosť. Nie je v nej iba možnosť nového začiatku, ale aj nadprirodzená sila potrebná k jeho uskutočneniu. Ak totiž trestancovi, ktorého pustili na slobodu, neposkytnú pomoc k tomu, aby sa mohol začleniť do spoločnosti, tak sa pravdepodobne znovu dostane tam, odkiaľ ho pustili.“*

V zjavení o milosti je omnoho viac ako biblická informácia o tom. V tomto a v mnohých ďalších biblických zjaveniach je nadprirodzená sila, ktorá nám dokáže pomôcť, aby sme zmenili štýl svojho života. Takto je to aj s duchovnými charizmami, ktoré berú výživu z moci Ducha Svätého, a preto sú účinné. Otázkou je, ako žijú kresťania po obrátení s darovanou milosťou a silou prameniaca z *„meča Ducha Svätého“*, pretože práve tu sa nachádza duchovný princíp, ktorý rozdeľuje kresťanov na skutočných a na zdanlivých. Skutočný kresťan sa snaží zmeniť starú prirodzenosť tým, že sa jeho viera prameniaca zo zjavenia Božieho slova premení na konkrétne skutky.⁶⁶ Duchovne sa rozvíja, systematicky sa modlí, pôsti, číta Bibliu, počúva kázne, snaží sa o vzťahy v cirkvi, chce byť na zborových aktivitách, prehodnotí svoje doterajšie vzťahy a nadväzuje nové vzťahy v cirkvi tak, aby mu to bolo na budovanie a nie na borení. Snaží sa o zmenu zmýšľania, životného štýlu, správania aj reči. Zároveň s rozpoznaním hriechov ich následne opustí. Sú však aj takí, ktorí milosť darovanú Bohom zneužívajú, aby mohli hrešiť ďalej. Toto sú tí zdanliví kresťania. Jednou z charakteristík Rómov je emotívnosť a živelnosť, preto systematizovať obrátených rómskych ľudí je špecifická služba. Slovom pastora Gabriela Minárika chcem povzbudiť ostatných rómskych služobníkov: *„Pastorovanie Rómov je rozdielne v tom, ako keď má stolár vyrobiť skriňu z dosiek, ktoré nie sú rovné, ale sú vyrobené z rôznych samorastov“*. Tento priliehavý príklad povedal preto, lebo vyrobiť nábytok napríklad z korenicevého dreva je veľmi náročné, ak sa však vykoná odborne s dobrým náradím a nástrojmi, výrobok má

⁶⁵ Poznámka: Vývoj viery v živote človeka Kirkegard (1813-1855) opísal v troch vzostupných úrovniach: 1, estetická, 2, etická, 3, štádium viery.

⁶⁶ LOGOS : 9/2008 – mesačník Kresťanského spoločenstva Milosť str. 25-27, misijná skupina Spišská Bela- „Romani Archa“

veľkú hodnotu. Boh veľakrát bral takéto materiály do svojich rúk, aby realizoval svoje neobmedzené tvorivé schopnosti.⁶⁷

S Rómami k nám prišla nielen iné etnikum, ale aj iná kultúra a religiozita. Citujem z časopisu Etnologické rozpravy 1/2007 : Simon Coleman (opisuje) hodnotí v intenciách dvoch odlišných typoch religiozity, ktoré stoja na odlišných „typoch zmlúv s Bohom“. Podľa S. Colemana možno rozlišovať tzv. kontraktačné a kovenantné typy „zmlúv s Bohom“. Kovenantný zmluvný typ charakterizujú skôr kolektívne záväzky morálneho typu a dlhodobé „vzájomné“ dohody. Kontraktačný zmluvný typ má charakter obchodnej zmluvy: je pragmatický, uprednostňuje sa tu krátkodobá logika a kalkulačnej stratégie a zisk má uspokojiť predovšetkým konkrétneho jednotlivca. Podľa tejto typológie by sme majoritné vzťahy mohli zaradiť skôr do kategórie kovenantných a rómske do kategórie kontraktačných. Čiže „rómske kresťanstvo“ sa dostáva do špecifických rámcov aj na európskej úrovni nezávislé od tradičných náboženských koncepcií.

Verím že úlohou pastorácie Rómov je sprostredkovať pre nich všetko, čo pre nich vydobyl Ježiš Kristus, aby to vedeli prevziať na osobnej úrovni, ale zároveň v nich vyformovať kolektívnu morálnu zodpovednosť v dlhodobom horizonte a to v prospech nie len ich etnika. Dôležité je, aby sa vyformoval charakter Ježiša Krista v ich osobnosti a to charakter služobníka. Zdanlivé kresťanstvo, ako sme zmieňovali v predchádzajúcich kapitolách, je historicky charakteristické pre rómske etnikum, preto pre dlhodobo úspešnú pastoráciu je nevyhnutné zasiahnuť generáciu mladých ľudí, ľudí v produktívnom veku aj starých ľudí a formovať na biblických princípoch miestnu kresťanskú komunitu s jej právami aj povinnosťami vo vnútri zboru, ale tiež oproti ostatnej spoločnosti. V roku 2011 sme takto reprezentovali službu nášho zboru na medzinárodnej konferencii v Levoči pod názvom „Dialóg ako cesta spolužitia“ a tiež pozvaním Úradu vlády SR na pracovnom stretnutí, ktorého cieľom bola širšia diskusia k návrhu Stratégie integrácie Rómov do roku 2020.⁶⁸ V poradí hodnôt je táto sociálno-spoločenská oblasť pastorácie Rómov druhoradou. Napriek tomu výsledky aj v tejto oblasti vydávajú svedectvo „z vonku“.⁶⁹

⁶⁷ BIBLIA: 1 Korinským 1:27 Ale bláznivé *u* sveta si vyvolil Bôh, aby zahanbil múdrych, a slabé *u* sveta si vyvolil Bôh, aby zahanbil *to, čo je silné*, 28 a neurodzené *u* sveta a opovrhnuté si vyvolil Bôh, a to, čo nie je, aby zmaril *to, čo je ničím*,

⁶⁸ Internet: <http://www.milost.sk/documents/logos/logos-201111-web.pdf> str 27 zo 6.1.2012 , tiež na www.rokovanie.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-141258 str 72 riadok 129

⁶⁹ BIBLIA: 1 Peter 2:12 Svoje obcovanie medzi pohanmi majúci dobré, aby vo veci, v ktorej vás ohováraajú ako takých, ktorí robia zle, vidiac vaše dobré skutky oslavovali Boha v deň navštívenia.

Pani Tatiána Podolinská z Ústavu etnológie SAV uvádza svoj názor, aké sú dôvody extrémneho úspechu „nových náboženských hnutí medzi Rómami v Európe (aj na Slovensku), najme tzv. charizmatických hnutí. Píše: Tieto ponúkajú kontrakčný typ „Božej zmluvy“ a patria viac k obrazovému, ako k doktrinálnemu modu religiozity (kladú dôraz na zážitok, prezentný charakter, individualizmus, malé komunity amorfnej štruktúry atď. V tomto zmysle je od „rómskeho kresťanstva“ bližšie k netradičným ako tradičným (majoritným) cirkvám. Charizmatici okrem nesporne atraktívneho transetnického a transociálneho diskurzu ponúkajú Rómom možnosť Rómom konštruovať svoju náboženskú identitu endogénnym spôsobom. Reálne podporujú etnickú emancipáciu formovaním tzv. „hnedeého kresťanstva“, ktoré sa prejavuje zakladaním čisto rómskych zborov.

4.1 Kým začnete súdiť

Ak by sa ktokoľvek z nás narodil v chatrči, ktorá je niekde v poli, kde nie je ani pitná voda, ani kanalizácia, kde ľudia nevedia elektrinu získať legálne, lebo nie sú vlastníkami pozemku a v zime, keď „ukradnú“ z lesa konár hrubší ako sedem centimetrov, hrozí im väzenie. Ak človek ochorie a potrebuje prevoz k lekárovi, musí si požičať od úžerníka tridsať eur na auto aj na lieky, lebo mu nezvýšilo zo sociálnych dávok nič. Pred časom podpísal nevýhodnú pôžičku, ktorú dôkladne neprečítal, medzičasom mu elektrárne prišli na nelegálny odber elektriny a spokutovali ho, už ani nevie koľko. Po akom takom vyliečení sa už hlási úžerník a požaduje šesdesiat eur späť. Zo školy sú požiadavky na pomôcky pre štyri deti, z ktorých sú dve postihnuté a na posteli plače piate, keďže nevie inak „resetovať“, kúpi si lacné víno a opije sa. Úžerník znovu po mesiaci navýšil úrok. Exekútor v kravate klope na dvere a cez okno ponúka splátkový kalendár. Predvolebné slogany od „kresťanských“ politických strán glosujú „začína to prácou“, ale ponuka okrem aktivačných prác nie je žiadna, no hlavná vec, že chcú spoločnosť očistiť od príživníkov. Ježiš by asi povedal: „Kto si spravodlivý, hod' kameňom!“

Rovnako ako celá zodpovednosť za zlo sa nedá položiť na satana, tak ani chudoba nesúvisí len s Rómami. Je to aj zlyhanie celej spoločnosti, ktorá produkuje chudobu.⁷⁰ Chudoba je duchovný aj morálny pojem a súvisí s ľudskou dôstojnosťou, solidaritou, spravodlivosťou

⁷⁰ ZBORNÍK: Otázky merania chudoby (materiál z konferencie o chudobe). Bratislava, 2004. s.98.

a ochranou slabých. Sociálna nerovnosť bola na zemi stále, pretože je závislá na podávaní výkonov a každý človek ma iné danosti. Sú dva základné a opačne polarizované systémy:

1. Kráľovstvo tohto sveta, ktoré funguje na pôžičkách, fondoch a dávkach, čiže najprv brať a potom z toho dávať. Preto sa každý snaží dostať ku žriedlu, aby bral. Toto deformuje ľudí, a to nie len Rómov.

2. Kráľovstvo Božie, ktoré funguje na princípe sejby a žatvy, čiže najprv dávať až potom brať. Žatva alebo hospodársky výsledok je priamo závislý na požehnaní Boha, ktorý dáva rast za jasných biblických podmienok, a to zušľachtuje ľudí.

Necitlivý postoj k sociálne odkázaným ľuďom, ako sú siroty, dôchodcovia, vdovy a iní, ktorí sa nie kvôli svojej lenivosti dostali na okraj spoločnosti, bude asi narastať. Zároveň to budú ľudia poslednej žatvy na svadbu Baránkovu, ku ktorým Pán bude posielat' evanjelistov so špecifickou službou.⁷¹ Pri pastorácii Rómov je potrebné mať na zreteli pozíciu, z ktorej boli daní ľudia povolani ku Kristovi, aby sa kvôli prehnaným nárokom neobnovilo zatratenie v ich duchovnom živote a stratou milosti nezastavil aj ich stály rozvoj v Kristovi. Ak sa vedía ľudia potešiť z malých víťazstiev, ktoré ich posúvajú dopredu, je len otázka času, kedy sa dostavia veľké výsledky. To, čo dokáže spôsobiť kvapkajúca voda v skale, neurobí to isté množstvo vody vyliate na túto skalu. Je to proces. Prived'te ich ku mocnému Ježišovi Kristovi, ktorého ak príjmu, stane sa v nich prameňom vyvierajúcej živej vody. Kým sa nachádzajú v moci silnejšieho, ako sú oni sami, nesúď'te ich, aby tá istá deštrukčná sila neprevzala vládu aj vo vašom živote.⁷² Zaiste je potrebné posúdiť každého človeka a každý skutok podľa spravodlivosti. Biblia nás ale upozorňuje, aby sme nesúdili predčasne a taktiež nie podľa tela.⁷³

4.2 Formovanie novej identity

⁷¹ BIBLIA : Lukáš 14:21 A sluha navrátiac sa zvestoval to svojmu pánovi. Vtedy sa rozhneval domáci pán a povedal svojmu sluhovi: Vyjdi rýchle do ulíc a uličiek mesta a uved' sem chudobných, chromých, krivých a slepých!

⁷² BIBLIA : Matúš 7:2 lebo akým súdom súdite, takým budete súdení; a akou mierou meriate, takou vám bude tiež odmerané.

⁷³ BIBLIA : Ján 8:15 Vy súdite podľa *súdu* tela; ja nesúdim nikoho.

Identitu v Kristovi sme v zbore objavovali v úplných začiatkoch a z tohto vznikla chvála, ktorú máme v zbore radi:

Národos

Devla, niko nadžanel thatar o Roma avle.

Savore džanen hoj Roma amen vičinen. An dal le svetoskre jakha nasan nič.

An dal tire jakha Devla sam bare.

Pal calo svetos sam o Roma narodos nasan.

Devla vaš amare biny sam pre kada phan.

Bo tut našu nahas phirahas palo buchlo drom.

Ophuj manuš amenge ladinlas.

Madikh pre amare Devla biny bičhaf tyre duchos pro Roma.

Kaj teavas amen narodos le Kristoskro čatyro Devla.

Bože, nikto nevie odkiaľ Rómovia prišli.

Všetci vedia, že sa Rómovia voláme.

V očiach sveta nie sme nič. A v твоjich očiach sme Bože veľkí.

Po celom svete sú Rómovia, ale národom nie sme.

Bože za naše viny sme na takom mieste.

Lebo sme ťa neposlúchali, chodili sme po širokej ceste, lebo diabol nám vládol.

Bože, nepozerať na naše viny, ale pošli svojho Ducha na Rómov.

Aby sme boli národom Kristovým, len tvoji Bože.⁷⁴

Poznanie o tom, kým vlastne sme, je základom toho, čo robíme. Otázka, ktorá pri tom vzniká je, že do akej miery sme tým, ako sa cítíme, alebo ako uvažujeme o sebe. Jasnou duchovnou skutočnosťou, ktorú by mal každý z nás osobne prijať je:

„Som to, čo o mne hovorí Boh v Biblii, že som.“

Božie slovo je nemenné na rozdiel od toho, čo hovoria okolnosti, iní ľudia alebo vlastné pocity, ktoré sú najnestabilnejšou zložkou osobnosti človeka. Ak sú ľudia dlhodobo pod démonickou ťarchou, ako je napríklad: strach, bieda, nemoci, modlárstvo, preklínania, deformuje to človeka a mení jeho životný pocit. Na druhej strane, ak je človek zamestnaný vecami, ktoré sú od Boha, robí to človeka ušľachtilejším. Už len pozitívne alebo humánne veci v krátkodobom horizonte pozdvihnú úroveň človeka. Dlhodobý alebo večný rast je však

⁷⁴ Autor: Ján Gažik vek 26 Krížová Ves 215- Romani Archa

zaručený len za predpokladu držania sa dokonalej Božej vôle, čo je možné tým, ktorí sa narodili z Boha a sú vedení Duchom Božím. Ak Róm získa nadprirodzené potvrdenie o svojej novej duchovnej identite, zásadne to zmení jeho pohľad na seba aj na svoje okolie.

Efezským 2:19 Tak tedy už nie ste cudzincami a bezprávnymi pohostínmi, ale ste spoluobčania svätých a domáci Boží.

V momente sa stane vlastníkom oslobodenia od všetkých hriechov, vlastníkom večného života.⁷⁵ **2. Korintským 6:2** *Lebo hovorí: V príhodný čas som tŕa počul a v deň spasenia som ti pomohol. Hľa, teraz je čas práve príhodný, hľa, teraz deň spasenia!*

A je jasné, kto je silnejší! Strach zo smrti je zlomený a Duch Ježiša o tom vydáva svedectvo v srdci človeka. **1 Ján 4:4** „*Vy ste z Boha, dieťatká, a zvíťazili ste nad nimi, pretože ten, ktorý je vo vás, je väčší ako ten, ktorý je vo svete.*“ Rómovia chcú byť s tým silnejším. Určite si pamätáte na film Jánošík, Pacho, Sandokan, alebo Jackie Chan. Cestou z kina vykrikovali meno hrdinu, dokonca dávali také mená aj narodeným deťom, aj keď neboli v kalendári. Byť v spoločnosti tých, ktorí sú víťazmi, je prirodzená túžba každého človeka. Ježiš na rozdiel od filmových hrdinov dáva podmienky pre tých, ktorí chcú vystupovať v Jeho mene a premáhať moc démonov a Satana. Zvykol som to priblížiť známym príbehom *o chudobnom Rómovi, ktorý preto, aby vycestoval do Ameriky a kúpil si lístok na loď, predal celý svoj majetok a keďže nevedel čítať, za posledné peniaze nakúpil konzervy, aby ho nič neprekvapilo. Keď sa dostal na palubu našiel si v kotolni také miesto, kde si ho nikto nevšimne. Schovaný pozoroval, ako si cestujúci ráno spoločne chodia na raňajky, potom na obedy, plaváreň, večeru, mali spoločné večierky, no on sa uisťoval o tom, že on na toto nemá peniaze, preto pretrpel túto cestu sám. Keď loď zastavila v prístave, kapitán lode sa lúčil s cestujúcimi a keď podával ruku nášmu Rómovi, spýtal sa ho, ako to je možné, že ho nikdy nevidel na raňajkách alebo večer pri tanci. Náš Róm skromne vysvetľoval, že on bol rád, že si mohol za posledné peniaze kúpiť lístok a za posledné peniaze si kúpil konzervy, ktoré potajomky jedol v kotolni. Kapitán ho popýtal lístok a ukázal mu, čo je tam napísané, načo on povedal, že nevie čítať. Tak mu kapitán prečítal všetky služby, ktoré si pri kúpe lístka zaplatil. Medzi nimi boli raňajky, obedy, plaváreň, večere a i.*

⁷⁵ Poznámka: Nie skrže proces vykonávania nejakých dobrých skutkov, alebo sakramentálnymi sviatosťami. Židom 4:6 ... tí, ktorým sa to tam prv zvestovalo evanjelium, nevošli pre neposlušnosť, 7 zase určuje akýsi deň: Dnes, hovoriac v Dávidovi po toľkom čase, jako je povedané: Dnes, keby ste počuli jeho hlas, nezatvrdzujte svojich srdce!

Takto Boh vo svojom slove zasľubuje svojim deťom, čo pre nich Ježiš vydobyl na kríži. S podporou Ducha Svätého je to veľkou motiváciou, aby sa naučili čítať a získali čo najviac zjavení z kázni, aby na tejto zemi neživorili, ale žili hodní novej identity. Uvediem niekoľko príkladov. Keď napríklad Ježiš za nás schudobnel, aby sme jeho chudobou zbohatli,⁷⁶ bol zasiahnutý našimi nemocami, aby sme ich nemuseli nosiť my,⁷⁷ taktiež kľatby, ktoré mnohých sprevádzali životom, boli dané na Ježiša.⁷⁸ Z rôznych závislostí na alkohole, automatoch, drogách a i. aj dnes vyslobodzuje Ježiš.⁷⁹ Je potrebné len prísť do zboru, kde týmto veciam veria, kážu o nich a praktizujú túto vieru.

4.3 Zasadný v dome Hospodinovom

Inštitúcia rodiny je v povedomí rómskych ľudí braná vážnejšie ako u väčšiny bielych. Prejavuje sa to aj menšou rozvodovosťou a je to jednou z lepších stránok Rómov. Pri obrátení jedného člena rodiny je veľký predpoklad, že akvidia pozitívne zmeny v jeho živote, príjmu túto vieru aj ostatní rodinní príslušníci. Individualizmus nie je tak častý ako u bielych. Srdečnosť je tiež dobrou vlastnosťou rómskych ľudí. V zbore máme vo väčšine dobré srdečné vzťahy, a preto si aj zahraniční pozvaní kazatelia chvália atmosféru v našom zbore. Veľmi dobrou pomôckou na budovanie domu modlitieb a chvál bola kniha *Duchu Svätý hladovím po tobě* od Claudio Freizona a neskôr *Vitaj v Božej rodine* od Kenneth E. Hagina. Nezačali sme náročnou teológiou, ale evanjelizácie spolu s nedeľnými bohoslužbami, kde pomazané chvály, kázané Božie slovo a modlitby za potreby ľudí boli hlavnou témou.

Čo bolo potrebné meniť ako prvé, bol slovník, ktorým boli zvyknutí ľudia hovoriť. Božie slovo hovorí, že život a smrť je v moci jazyka. Potom čo ľudia vyznali Ježiša na spasenie, sa neskôr dali pokrstiť vo vode a následne prijali krst Duchom Svätým s prejavom

⁷⁶ BIBLIA : 2 Korinským 8:9 Lebo znáte milosť nášho Pána Ježiša Krista, že súc bohatý pre vás bol schudobnel, aby ste vy zbohatli jeho chudobou.

⁷⁷ BIBLIA : Izaiáš 53:4 kým on vzal *na seba* naše nemoci a niesol naše bolesti, a my sme sa domnievali o ňom, že je ranený a zbitý od Boha a strápený. 5 A on bol smrteľne ranený pre naše prestúpenia, zdrtený pre naše neprávosti; kázeň nášho pokoja bola *vzložená* na neho, a jeho sinavicou sme uzdravení.

⁷⁸ BIBLIA : Galatským 3:13 Kristus nás vykúpil *zpod* zlorečerstva zákona tým, že *sám* sa stal za nás zlorečerstvom, lebo je napísané: Zlorečený každý, kto visí na dreve, 14 aby na pohanov prešlo v Kristu Ježišovi požehnanie Abrahámovo, aby sme dostali zasľúbenie Ducha skrze vieru.

⁷⁹ BIBLIA : Ján 8:36 Tedy keď vás Syn vyslobodí, budete skutočne slobodní.

sa daru hovorenia jazykmi. Už tieto kroky urobili v živote ľudí veľkú zmenu,⁸⁰ ale bolo potrebné intenzívne pokračovať ďalej, pretože práve starý spôsob hovorenia a správania sme pomocou kázaného Božieho slova museli premeniť.⁸¹ Ak by sme túto starostlivosť zanedbali, diabol by to veľmi ľahko vrátil do pôvodného stavu zatratenia. Búrlivé mladé víno muselo dostať primeranú nádobu, aby sa neznehodnotil ani obsah, ani obal, kým víno dozrie.⁸² Hlad po Božom slove sme uspokojovali požičiavaním kázni na CD, knihami, jedenkrát v týždni bolo biblické vyučovanie, modlitby v týždni a slávnostné nedeľné zhromaždenie, na ktoré dovážame ľudí autobusom. V začiatkoch bolo potrebné veľkú vieru na finančné zaopatrenie, ale postupne po pravidelných zbierkach a jasnom poslanstve o desiatkoch, sa stal zbor sebestačný, čo sa týka prenájmu štyroch miestností, uhradenia autobusa, cestovných výdavkov. Aj na základe finančnej spoluúčasti považujú zbor Romani Archa za svoj, čo je zodpovednosť, ale tiež výsadou. Všetci zbor vnímajú ako svoju duchovnú rodinu.

4.4 Vznik a činnosti rómskeho zboru Romani Archa

V roku 1998, som na konferencii v Banskej Bystrici prijal pri službe John Mc Ferlena vnuknutie, aby som bral do úvahy že budem slúžiť medzi Rómami. V Starej Ľubovni na verejných evanjelizáciách, ktoré boli robené v športovej hale, alebo v Dome kultúry evanjelium oslovovalo vo veľkej miere Rómov. Začali sme robiť pravidelné stretnutia a popri športe sme vyučovali mládež Božie slovo a modliť sa dva krát do týždňa. Dnes by som už šport vylúčil z tejto služby, ale v tej dobe sme mysleli, že potrebujeme tráviť s nimi aj takto čas. S prenajímateľmi priestorov sme mali kvôli živelnosti mladých Rómov často problémy. Znovu však prichádzali, aby im niekto pomohol očistiť sa od hriechov a ďalší prijímali

⁸⁰ BIBLIA : Rímskym 6:1 Nuž čo tedy povieme? Či zostaneme v hriechu, aby sa rozmnožila milosť? 2 Nech sa nestane! Lebo veď ktorí sme zomreli hriechu - jako budeme ešte žiť v ňom?! 3 Alebo či neviete, že všetci, ktorí sme pokrstení v Krista Ježiša, pokrstení sme v jeho smrť? 4 Pohrobení sme tedy s ním skrze krst v smrť, aby sme, jako Kristus vstal z mŕtvych slávou Otcovou, tak aj my chodili v novote života. 5 Lebo ak sme sa stali spolusrastlými podobnosťou jeho smrti, ale *takými* aj *podobnosťou* vzkriesenia budeme 6 vediac to, že náš starý človek je spolu ukrižovaný, aby bolo zmarené telo hriechu *čo do svojej pôsobnosti*, aby sme viacej neslúžili hriechu.

⁸¹ BIBLIA : Jakub 1:21 Preto složiac každú špinu a zbytok zlosti v tichej krotkosti prijmite vsadené slovo, ktoré má moc spasiť vaše duše.

⁸² BIBLIA : Matúš 9:17 Ani nevlievajú nového vína do vetých koží, lebo ináč by sa kožice potrhaly, a aj víno by sa vylialo, aj kožice by sa zahubily; ale nové víno lejú do nových koží, a zachované je oboje.

Ježiša Krista. Za chybu považujem, že sme prichádzali k nim s ohňom v srdci, ale pre nich sa to stalo lacným, preto, že sami neplatili žiadnu cenu. Veľa z nich keď zistili že z toho nebudú mať možnosť požiť peniaze, odvieť sa autom, alebo iné materiálne výhody zanevrelí na nás a dokonca rozširovali zlé vyznanie na našu adresu. Z tohto obdobia nám Pán daroval skutočne obrátenú jednu rodinu Tibora Bándyho, ktorý sa stal pevnou súčasťou jadra zboru až doteraz, ale tiež to bola sejbá do budúcnosti. Popri rómskej službe sme viedli aj „bielych“, medzi ktorými bol toho času viceprimátor mesta, zdravotné sestry a i. Nedalo sa však tieto dve služby spojiť preto, že bolo potrebné iný prístup aj duchovnú potravu pre obe „stáda“. Rómska mládež, ktorej sme sa venovali bola z najnižšej vrstvy Rómov a keď že sa ich rodičia nechceli obrátiť, mali sme posilniť svoje svedomie, zanechať ich a venovať sa viac jadrú zboru a evanjelizácii. V období 1998 - 2001 sme v Starej Ľubovni usporiadali viacero verejných evanjelizácií: so San Gi Namom, Jiřim Zmořekom, rómskou kresťanskou kapelou z Banskej Bystrice pod vedením Jana Kalaja. Rómov sme si nevybrali my, ale oni stále prichádzali na naše podujatia, preto sme sa chceli postarať aj o nich. Keď nám však zamietli predĺženie prenájmu priestorov v Starej Ľubovni, trávili sme s nimi čas vonku, ale to už nemalo požadovanú vážnosť a v podstate služba v Starej Ľubovni koncom augusta 2001 skončila. Začali sme službu domácich skupín v Jarabine v dome Tibora Bándiho, v Matiašovciach kde sa nast'ahovala rómska rodina Daniel a Edita Didiášová od pastora Jana Vihonského a v Kamienke kde sa obrátili tri rodiny v jednom dome. Otvorili sa nám možnosti verejne kázať v rómskej osade vo Veľkej Lomnici u rómskeho vajdu, kde bola veľmi dynamická služba, dialo sa viac uzdravení a Pána prijímalo desiatky ľudí. Výhodou bolo, že sme sa stali prijateľný, kvôli pozvaniu vajdu, ale následne sa rozšírili rôzne nepravdy o nás a spomínaný vajda nebol ochotný nieť prenasledovanie pre Krista. Boli to primitívne tvrdenia že sme jehovisti, obetujeme deti, zhasneme svetlá a ... Opakovane sme tam s vierou prichádzali a ďalší ľudia nám boli dávaný do cesty aby sme ich priviedli k spaseniu. Počuli sme veľa svedectiev ako silne prežili Boží dotyk a následne pozdvihnutie v živote. Na jednej z týchto vonkajších evanjelizácií po premietnutí filmu Premeny a následnej výzve odovzdalo Bohu svoj život okolo štyridsať dospelých ľudí a štyridsať detí. V priebehu času sme hľadali verejné priestory pre domáci zbor, no to bol problém. Miestny farár, chodil ľudí zastrášať a tak sme prichádzali do domu obrátenej Dariny Kokiovej na okraji osady Veľká Lomnica celá táto duchovná ťažoba tlačila na túto rodinu a po určitom čase to neboli ochotní nieť. Pred začatím jedného zo zhromaždení nožom prepichli v susednom dome muža. Zabitím sa vyhrážali aj nám. Spomínam si ako na jednom zhromaždení keď som kázal vonku, zavalitý muž brúsil ostrie veľkej sekery a počúval kázané slovo. Spomínaná Darina

potrebovala väčšiu Božiu podporu a preto, že som videl v ich izbách množstvo modiel, viedol som ich, aby s tým jednali, že toto preklatie ich oslabuje. Na druhé ráno figurky z ich domáceho oltárika boli popadané a hlávky a ručičky polámané. Nevieť ako sa to stalo, ale keď som ich počúval ako ich starostlivo polepili, vedel som, že to nie sú tí kľúčoví ľudia pre službu. Po desiatich rokoch som sa s ňou stretol na jednom rómskom gospelovom festivale a ďakovala mi za našu službu, povedala, že je už druhý rok zapojená v zbere pastora Emila Adama. V októbri 2001 sme službu vo Veľkej Lomnici ukončili. Bolo hojne zasiate, ale žatvu po niekoľkých rokoch uskutočnil pastor Emil Adam. Do roku 2002 sme slúžili na troch miestach každý týždeň a to v Kamienke, Jarabinej a Matiašovciach. Donášali sme spracované nedeľné kázne pastora Gabriela Minárika na tieto tri domáce zbory. V roku 2003 sme sústredili stretnutia v Kamienke. Pozvali sme rómskeho kazateľa z Plzne Ivana Čonku, ktorý inšpiroval našu službu, aby sme sa samostatne venovali budovaniu mužov a žien. V tomto období sa verne stretávalo v Kamienke pätnásť dospelých ľudí. Citát Silva V pondelok sme mali ráno modlitby, večer bol nácvik chvál a v piatok domáci zbor. Rozdelenie mužov a žien malo za cieľ samostatné biblické budovanie mužov a žien a zároveň otvorejšie zdieľanie. To trvalo asi pol roka. Vnútorne sme sa ako spoločenstvo kresťanov posilnili a v roku 2004 sme vypracovali stanov y občianskeho združenia a pod menom Romani Archa sme sa zaregistrovali na Ministerstve vnútra SR. Do roku 2007 sme v týždni takto budovali jadro zboru, čiže mojich pomocníkov v službe. Ja sám som chodil raz do týždňa päťdesiat kilometrov do Popradu na stretnutia pastorových učeníkov a v nedele celá rodina do nášho materského zboru v Poprade. Na miestnej úrovni sme v našich zasiahnutých obciach začali vystupovať ako právny subjekt. Mali sme svoj chváliaci tím a v srdci sme mali túžbu získavať ľudí pre Krista. Pastor Gabriel predstavil našu rómsku službu Markovi Zechinovi, americkému misionárovi, ktorý založil v Ostrave zbor „Kresťanskej medzinárodnej misie“ a ten chcel podporovať túto službu Rómom. Pozvali sme Marka na náš domáci zbor, aby nám slúžil Božím Slovom a priniesol čerstvé evanjelizačné pomazanie. V lete 2007 sme už boli v evanjelizačnom ťažení po okolitých obciach: Jurske, Ihl'any, Toporec – rómska osada. Mark zdieľal s nami videnie, ktoré prijal ešte v Amerike, v ktorom videl prebudenie národa tmavej pleti, ako Rómovia, ktorý v zástupoch prichádzajú Ku Kristovi z hôr, ktoré sú podobné tým, aké máme na Východnom Slovensku. Na dvoch evanjelizáciach bol s nami a to v Podhoranoch a Lomničke. V týchto obciach sme však mali silný náboženský odpor od miestnych Rómov. Chystali sme sa na podobný prielom ako vo Veľkej Lomnici, ale teraz bol Mark ochotný podporiť prevoz ľudí autobusom do zboru, aby sme ich vyťahli z prostredia teritoriálnych duchov. Takýto prielom prišiel v obci Krížová Ves, kde nás Pán predchádzal

a už boli pripravovaní strategicky ľudia pre vznik zboru. V osade s Rómami samostatne pracoval katolícky kaplán a ľudia boli už zvinutí na evanjelizácie. V tomto období sa oženil a prisťahoval do osady Ján Gažík, citát ktorý už mal na svojom živote povolanie od Pána a naše evanjelizácie v osade zo začiatku podporovali len z diaľky. Znovu sa obrátili desiatky ľudí a vedeli sme, že je nevíťnútne zapojiť týchto novoobrátených do zborového života. Asi po desiatich evanjelizáciach vonku v Krížovej Vsi som požiadal pastora Gabriela, aby som mohol robiť nedeľné zhromaždenia v Spišskej Belej, kde sa nám ponúkli primerané priestory. Bolo to narýchlo, neštandardne ale vedel som, že ak hneď nezačneme rómsky zbor, zo všetkou zodpovednosťou, ktorú som primerane kládol na obrátených, tak to svetlo znovuzrodenia udusí v nich diabol. S finančnou podporou Marka na prepravu ľudí z kolónie sme začali zhromaždenia v prázdnych priestoroch, ktoré sme si prenajali s požehnaním nášho pastora Gabriela. Vyrobili sme svojpomocne lavice, aj zo zboru z Poľska prišiel dar na zakúpenie časti aparatúry, robili sme každé zhromaždenie vlastné zbierky. Domáci zbor z Kamienky urobil záväzok, že na splátky zakúpi zborové klávesy. Perspektívu v našej rómskej službe vnímal aj senior-pastor zborov milosti Jaroslav Kříž z Banskej Bystrice, ktorý našu službu duchovne, ale tiež finančne, pri zakúpení hudobných nástrojov. Dostali sme darom tiež kvalitné bicie. Zbor Romani Archa narastal v počte, zároveň bol viditeľný materiálny rozvoj zboru, čo zo sebou nieslo priestor pre službu, zodpovednosť, vytrvalosť. Návštevníkom sa v priebehu pomerne krátkej doby náš zbor, po obrátení stal aj ich zborom. Aj keď zbierky neboli veľké, pre väčšinu veriacich bolo privilegium prispievať na chod zboru. Zo Slovenskej biblickej spoločnosti sme na distribúciu dostali darom pre službu Rómom niekoľko desiatok Biblií a dostali sme sa tiež do ich Spravodaja SBS, kde nás v čísle september 2008 na strane 14 ako občianske združenie Romani Archa, stručne predstavili svojim čitateľom. Pri našich evanjelizáciach medzi Rómami sme rozdali tiež stovky malých „gedeóniek“, čo je malé vydanie Nového zákona so Žalmami a Prísloviami. Produktom po roku fungovania zboru bolo CD chvál pod názvom Amaro Del. Evanjelizačnou službou nášho materského zboru KS Poprad sa obrátilo niekoľko rómskych ľudí z osady v Ľubici, ktorých sme sa snažili zaintegrovať do nášho zboru a vytvoriť im tiež podmienky pre rast v službe. Po pol roku v Ľubici v osade prijalo Pána a dalo sa pokrstiť asi dvadsať ľudí. Bol však problém zaintegrovať týchto ľubických do nášho zboru, čo by nebol až taký veľký problém, ale len málo z nich sa naviazalo na Božie slovo a ďalej ho praktizovalo, čo bolo horšie. Odcudzili sa nám a zapojili sa pod službu iného pastora. Asi po roku činnosti zboru sa oženil a odsťahoval vedúci chvál Tibor, ktorého nahradil Jano Gažík. V tomto období sme zmenili miesto zhromaždení a to v Kežmarku v miestnom kultúrnom stredisku. Ostali sme tam ale len

niekoľko mesiacov a vrátili sme sa naspäť do Spišskej Belej, pretože nový majiteľ priestorov, kvôli ktorému nám bol nájom pozastavený priestory ponúkol aj nám. Vytvorili sme prezentačnú webovu stránku: www.romaniarcha.sk a začali zverejňovať svedectvá našich ľudí. Zrekonštruovali sme priestory zboru, aby nám vošlo aspoň sto ľudí. V 2010 Slovenska akadémia vied – ústav etnológie realizoval výskumný projekt, ktorého zámerom bolo zistiť efektívnosť pastorácie Rómov prostredníctvom registrovaných aj neregistrovaných cirkvách na Slovensku. Rozhodol som sa prijať túto ponuku a toto s odstupom času hodnotím ako veľmi dobrý krok, aj keď výskum niesol pre nás aj možné riziká. Na záverečnom workshope v Bratislave bolo oznámené revolučné zistenie, že práve neregistrované cirkvi, medzi ktorými sme boli aj my dosahujú najlepšie výsledky v sociálnej inklúzii Rómov náboženskou cestou. Čiže Rómovia, ktorí konvertovali z tradičných cirkví do našich vykazovali osobnostný aj spoločenský rozvoj. Knižnú formu tohto výskumu projektu SIRONA 2010 používame pri jednaniach v miestnych samosprávach pre otvorenie nových misijných skupín. V roku 2010 sme začali evanjelizovať v Huncovciach, kde Rómovia v osade boli ochotní počúvať evanjelium, aj sa niekoľkí rozhodli prijať Ježiša, ale mládež a deti na uliciach kolónie boli tak jedovatý a agresívny, že sme prestali do tejto osady chodiť. V roku 2011 sme zažili sklamanie aj v obci Výborná. Veľmi sme túžili zažiť úspešné ťaženie, ale v priebehu piatich rokov fungovania zboru sa najviac ľudí obrátilo z Krížovej Vsi – asi 150. V roku 2012 sme otvorili misijnú skupinu v Starej Ľubovni, kde v každú stredu robíme bohoslužby podobné ako v nedeľu v Spišskej Belej. Prichádzajú stále aj noví ľudia, ale sú veľmi vystrašení z božej moci. Veľkou podporou v službe sú vybudovaní služobníci z Krížovej Vsi – pomocní pastori Ján Gažík a Jozef Hangurbádzo, ktorých sme spoločne s pastorem Petrom Minárikom ustanovili do tejto služby v roku 2011. Výraznou podporou pre duchovnú stabilitu v tejto službe sú vyučovania SZPA Budapešť, kázne pastora Šándora Nemetha a iných služobníkov zboru Hit v Budapešti.

4.4 Riziká, ktoré sa môžu zopakovať

Ak predpokladáme, že Rómovia majú na základe historicko-duchovných črt charakteristické prvky pokolenia Cháma, uvádzame potenciálne riziká pri pastorácii Rómov vychádzajúce z ich duchovných daností. Pri pastorácii Rómov je citlivou témou postoj k duchovným autoritám v zbere. Znevažovanie a zosmiešňovanie je aj na rovnocennej úrovni.

Postoj, aký mal Kanaán, Chámov syn oproti Noachovi, môže byť aj dnes úskalím. Kanaán, Chámov vnuk, vyniesol dôverné veci, čiže prirodzenosť otca znevažujúco pred ostatných. Nerozpoznal jeho duchovnú hodnotu alebo autoritu.

Vypestovať biblický postoj k autoritám je veľmi dôležité na získanie následných trvalých požehnaní zaslúbených v Biblii. Možno kvôli hinduistickým koreňom Rómovia hľadajú superduchovného vodcu „Guru“. ⁸³ Ak nerozpoznajú duchovnú hodnotu služobníka, vedia znevážiť a zosmiešniť aj požehnaných služobníkov ako v prípade Noeho. Následne chcú za každú cenu presvedčiť seba aj svoje okolie, že sú naďalej vlastníkmí požehnaní, podobne ako Nimrod pri stavaní veže Babel, ktorému nebolo dané, aby viedol bohoslužbu. ⁸⁴ V posledných časoch sa takými „kanaánskymi“ stanú všetky národy, až kým sa nenaplní skazenosť podobných rozmerov ako pred potopou alebo za kráľa Manasesa, ale už na celosvetovej úrovni. ⁸⁵ Kanaánske hriechy do zboru vnáša duch Jezábel, ktorý produkuje duchovné skúsenosti ako sú videnia, proctvá, ktoré ale odvádzajú pozornosť od Krista „Pomazaného“ a vystavujú veriacich temným hlbínám satana. ⁸⁶ Takto vystavení duchovnému smilstvu – okultizmu alebo „kresťanským kultom“ sú veriaci premožení sexuálnymi žiadosťami a perverznosťami. ⁸⁷ Zbory, ktorých ťažiskom nebude inšpirované Božie Slovo a uctievanie Boha, ale len duševno-duchovné zážitky a mantry, sa stanú živnou pôdou pre ducha Jezábel. Tento duch Jezábel bude opíjať a utláčať aj skutočných služobníkov Ježiša Krista. ⁸⁸ Prvotní apoštolovia zakázali praktizovať kresťanom z pohanov kanaánske hriechy, ako sú napríklad: smilstvo, modloslužba, okultizmus, jedenie mäsa zo zaduseného a krvi, pretože s týmito hriechmi vniká do ľudí duchovné zatemnenie. ⁸⁹ Kresťanské zbory, kde sa

⁸³ Poznámka: pred obrátením veštice a mágov a po obrátení silných charizmatických vodcov.

⁸⁴ BIBLIA : Genesis 9:26 A potom povedal: Nech je požehnaný Hospodin Bôh Semov, a Kanaán nech mu je sluhom.

⁸⁵ BIBLIA : Matúš 24:37 A jako bolo za dní Noeho, tak bude aj za príchodu Syna človeka: 38 lebo jako v tých dňoch pred potopou jedli a pili, ženili sa a vydávaly až do toho dňa, ktorého vošiel Noe do korábu, 39 a nezvedeli, až prišla potopa a všetkých zachvátila: tak bude aj za príchodu Syna človeka.

⁸⁶ BIBLIA : Zjavenie 2:24 Ale vám hovorím, aj ostatným v Tyatíroch všetkým, ktorí nemajú toho učenia, a ktorí nepoznali hlbín satanových

⁸⁷ BIBLIA : Rímskym 1:23 a zamenili slávu neporušiteľného Boha za podobnosť obrazu porušiteľného človeka i vtákov i štvornohých tvorov i zemeplazov. 24 Preto ich tiež aj Bôh ta vydal v žiadostiach ich srdca do nečistoty, aby prznili svoje telá medzi sebou,

⁸⁸ BIBLIA : Zjavenie 17:1 ... Podť, ukážem ti odsúdenie tej veľkej smilnice, ktorá sedí na mnohých vodách, 2 s ktorou smilnili kráľovia zeme, a spili sa vínom jej smilstva obyvatelia zeme.

⁸⁹ BIBLIA : Sk 15:20 ale napísať im, aby sa zdržali od poškvŕn modiel a od smilstva, od zaduseného a od krvi.

prejavuje Božia moc, káže sa nekompromisná pravda Božieho slova a ľudia sa zriekajú týchto hriechov, vedia odhaliť a vytlačiť vplyv ducha Jezábel aj iných zlomyseľných duchov. V takýchto zboroch sa ľudia obrátia ku Kristovi so skúsenosťou znovuzrodenia. Táto kanaánska kultúra sa na zhromaždeniach vo veriacich často nerozpozná, ale ak je biblické obecnstvo medzi bratmi aj v týždni, tak sa dá za tri alebo štyri roky vytlačiť základné črty tejto kultúry. Príkladom je príbeh zo *Skutkov 19:19* *A mnohí z tých, ktorí sa zapodievali čary, poznávali knihy a pálili ich pred všetkými*. Ničenie predmetov, ktoré sú kanálom okultnej moci, je aj v dnešnej dobe aktuálne. Takými to predmetmi sú: okultné knihy veštcov, mágov, satanistov, snáre, horoskopy, grafológia, psychotronika, ezoterika, atď. Predmety používané v čiernej, červenej, bielej mágii, veštecké karty, pohyblivý špiritistický stolík, bábiky woodoo, amulety, sošky a obrazy bôžikov, náboženské relikvie, CD, DVD – horory, porno, agresívne filmy... Po takomto biblickom upratovaní sa vie oslobodiť v živote kresťana čerstvé pomazanie Svätého Ducha, ktoré je nevyhnutné preto, aby sa obrátený človek oslobodil aj od „dedičstva zdedeného po otcoch (Adamovi)“⁹⁰. Je potrebné následne týmto ľudom slúžiť službou oslobodenia od týchto démonov. Ježišov rozhovor s kananejskou ženou v Matúšovom evanjeliu 15:22-28 dáva porozumieť postoju Boha k etniku, z ktorého táto žena pochádzala. Aj keď jej Ježiš na začiatku rozhovoru odmietol slúžiť a jej dcéru pripodobnil šteňaťu, pre jej neodbytnú vieru a uctievanie Ježiša, nielenže bola uzdravená jej dcéra, ale Ježiš vyzdvihol veľkú vieru tejto ženy.⁹¹ Prvá vec, ktorú žiadala od Mesiáša bola milosť. Nezakrývala svoj duchovný stav, ale prosila o službu oslobodenia od démonov pre svoju dcéru. Aj keď boli okolnosti proti nej, stále sa klaňala Spasiteľovi a vyznala mu svoju závislosť na duchovnej strave, ktorou Ježiš sýtil Izraelský národ. Mala dôvod cítiť sa odmietnutá, segregovaná, stigmatizovaná, etnicky a spoločensky znevážená, ale pre záchranu svojej dcéry bola ochotná dať Bohu obeť chvál a neprenehala svoje ústa na preklínanie, ale s úctou jednala s Bohom pre záchranu svojej dcéry. Nevieme, aký život žila táto žena ďalej, či si zachovala tieto postoje dlhodobo vo svojom živote, ale ak áno, ja by som chcel mať takýchto ľudí v zbore čo

⁹⁰ Poznámka: po ktorom sa hlavne v historických náboženstvách obzerajú.

⁹¹ BIBLIA : Matúš 15:22 A hľa, kananejská žena z toho kraja vyšla, kričala a hovorila: Zmiluj sa nado mnou, Pane, Synu Dávidov! Moja dcéra sa strašne trápi, posadlá démonom. 23 Ale on jej neodpovedal ani slova. Vtedy pristúpili jeho učeníci, prosili ho a hovorili: Odbav ju, lebo kričí za nami. 24 Ale on odpovedal a riekol: Nie som poslaný, iba k ovciam, zahynulým z domu Izraelovho. 25 A ona prijdúc klaňala sa mu a vravela: Pane, pomôž mi! 26 A on odpovedal a riekol: Nepatrí sa vziať chlieb deťom a hodiť ho šteňatám. 27 A ona povedala: Tak je, Pane, lebo aj šteňatá jedia z odrobiniek, ktoré padajú zo stola ich pánov. 28 Vtedy odpovedal Ježiš a riekol jej: Ó, ženo, veľká je tvoja viera! Nech sa ti stane, jako chceš. A jej dcéra bola uzdravená od tej hodiny.

najviac. Apoštol Peter používa vo svojom liste príslovie: „*Pes sa navrátil k svojmu vlastnému vývratku a umytá sviňa sa pováľa v blate.*“ Preto nie je dôležitý pôvod pred obrátením, lebo z duchovného hľadiska sú len malé rozdiely medzi kresťanmi obrátených z Jafetovcov a kresťanov obrátených z Chámovcov. Ak si človek chce uchovať svoj adamovský status a neobnoví svoju starú padlú mentalitu na obraz Ježiša Krista, pre týchto Ježiš hovorí: „*Nedávajte svätého psom, ani nehádzte svojich periel pred svine, aby ich snád' nezašliapali nohami a obrátiac sa neroztrhali vás.*“ (Matúš 7:6)

Náš boj nie je proti ľuďom, ale proti centrálne organizovanému duchovnému svetu v ponebeských oblastiach, ktorý má na tejto zemi svoje deštruktívne ciele.⁹² Chceli by sme poukázať na tri duchovné štruktúry, ktoré sa prejavovali pri našej službe a sú pod pôsobnosťou satana. Tieto sily je potrebné nad životmi ľudí zlomiť a vyhnúť démonov podľa daru rozpoznania duchov.⁹³ Najlepšie je to pri vodnom krste, ktorý musí byť robený na základe viery dotyčného, ako je to v Evanjeliu Marka 16:16. Vtedy sa naplňajú podmienky pre spasenie veriaceho, dostáva sa do identity mena Otca, Syna i Ducha Svätého. A diabol týmto stráca trvalý pobyt v živote človeka, treba ho len vyhnúť a prehlásiť oslobodenie v mene Ježiš paušálne aj od týchto duchov.

Duch Jezábel - čarovanie, preklínanie, mágia, veštenie, vzburá, kult kráľovnej nebies, horkosť, škriepenie, žiarlivosť, smilstvo, sexuálna perverzita, netrpezlivosť, zatracovanie, pocit odmietnutia, depresia.

Duch antikrista - materializmus, klamstvo, zapieranie, ritualizmus, modlárstvo, kúzlenie s relikviami, povery, náboženský a familiárni démoni.

Duch smrti a pekla – fyzické, citové zmyslové kliatby, choroby v dôsledku kliatby, predčasná smrť, duch fortuny - hazardné hry, automaty, karty, závislosti- nikotín, alkohol, drogy, sebaodmeňovanie, opojenie, duch mamonu – závišť, lakomstvo, nevd'ačnosť, ničenie, hriechy jazyka - posmievanie, zlorečenie, klamstvo.

Príbytok, ktorý bol vypratý, je potrebné naplniť novým zariadením, keďže trvalý pobyt dostal Boh, Pán, Ježiš Kristus, treba sa naplniť Duchom Svätým a obnoviť sa Božím slovom, lebo diabol krúži ako revúci lev a čaká, koho by zožral. Veľmi dôležitou oblasťou pastoračnej služby je vyslobodiť ľudí z prekliatia. Derek Prince podrobne túto tému vysvetľuje v knihe *Požehnanie, alebo prekliatie vyber si*. Táto kniha by mala byť po Biblii druhou knihou rómskeho Pastiera. Je niekoľko zásadných hriechov, ktoré vedú v živote

⁹² BIBLIA : Efezským 6:12 Lebo nie je nám zápasíť s krvou a s telom, ale s kniežatstvami, mocnosťami, so svetovládcami temnosti tohoto veku, s duchovnými mocami zlosti v ponebeských oblastiach.

⁹³ BIBLIA : Marek 16:17 A uverivších budú sprevádzať tieto znamenia: v mojom mene budú vyhánajúť démonov

vypôsobit' kliatbu, čo je nástroj na ničenie života človeka, a to cez niekoľko generácií. V uvedenej knihe Derek Prince spomína, že hlavným prostriedkom, alebo kanálom požehnaní a prekliatia sú slová.⁹⁴

Uvádza sedem znamení prekliatia:

1. Duševné alebo citové zrútenie
2. Opakované chronické choroby – dedičné
3. Neplodnosť, alebo náchylnosť k spontánnym potratom – ženské ťažkosti
4. Rozbité manželstvo a narušenie rodinných pút
5. Trvalý nedostatok finančných prostriedkov
6. Tendencia stávať sa terčom nešťastných udalostí
7. Séria samovrážd, neprirodzených či predčasných úmrtí v rodine

Žiadna kliatba však nepôsobí bez príčiny.⁹⁵ Takto môžeme pochopiť význam Božieho vykúpenia. Poukazuje na dôsledky modlárstva,⁹⁶ okultizmu,⁹⁷ morálnych hriechov,⁹⁸ antisemitizmu,⁹⁹ krádeže,¹⁰⁰ zákonníctva. (Jeremiáš 17:5)

⁹⁴ BIBLIA : Príslovia 11:9 Pokrytec kazí svojho blížneho ústami, ale spravdiví bývajú vytrhnutí známosťou. Príslovia 12:18 Niektorí hovoria nerozvážlive, ako keby bodal mečom; ale jazyk múdrych je *hotovým* liekom. Príslovia 15:4 Zdravý jazyk je stromom života; ale prevrátenosť v ňom je skrúšením ducha. Príslovia 18:21 Smrť i život je v ruke jazyka, a ten, kto ho miluje, bude jesť jeho ovocie.

⁹⁵ BIBLIA : Príslovia 26:2 Ako čo odletiac poletuje vrabec, ako čo odletí lastovička, tak *ani* kliatba, *vyslovená* bez príčiny, neprijde

⁹⁶ BIBLIA : Exodus 20:1 A Bôh hovoril všetky tieto slová a riekol: 2 Ja som Hospodin, tvoj Bôh, ktorý som ťa vyviedol z Egyptskej zeme, z domu sluhov. 3 Nebudeš mať iných bohov predom mnou. 4 Neučiníš si rytiny ani nijakej podoby *tých vecí*, ktoré sú hore na nebi, ani tých, ktoré sú dole na zemi, ani tých, ktoré sú vo vodách pod zemou. 5 Nebudeš sa im klaňať ani im nebudeš slúžiť, lebo ja Hospodin, tvoj Bôh, som silný Bôh žiarlivý, ktorý navštevujem nepravosť otcov na synoch do tretieho i štvrtého *pokolenia* tých, ktorí ma nenávidia,

⁹⁷ 5M, Deuteronomium 18:10 Nenajde sa u teba nikto taký, kto by viedol svojho syna alebo svoju dcéru cez oheň, *ani* veštec *ani* planetár ani zaklínač ani čarodejník 11 ani bosorák ani dopytujúci sa vešdeckého ducha ani vedomec alebo taký, ktorý by sa *niečo* pýtal mŕtvych.

12 Lebo ohavnosťou je Hospodinovi každý, kto to robí, a práve pre tie ohavnosti ich vyhádza Hospodin, tvoj Bôh od tvojej tváři.

⁹⁸ BIBLIA : Efezským 6:1 Vy, deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo to je spravdivé.

2 Cti svojho otca a svoju mat' - to je prvé prikázanie so zaslúbením - ,

3 aby ti bolo dobre, a aby si dlho žil na zemi.

Derek Prince podáva v knihe biblické riešenia spolu s modlitbami.¹⁰¹

Sedem krokov oslobodenia:

1. Ježiš bol potrestaný, aby nám bolo odpustené.
2. Ježiš bol zranený, aby sme boli uzdravení.
3. Ježiš bol učiný našou hriešnosťou hriechom, aby sme prevzali jeho spravodlivosť.
4. Ježiš vytrpel našu smrť, aby sme mohli mať podiel na jeho živote.
5. Ježiš schudobnel našou chudobou, aby sme mohli zbohatnúť jeho bohatstvom.
6. Ježiš niesol naše zahanbenie, aby sme my mohli mať podiel na jeho sláve.
7. Ježiš znášal naše odmietnutie, aby sme mali jeho prijatie ako Božie deti.
8. Ježiš sa stal prekliatím, aby sme my mohli prijať jeho požehnanie.

4.6 Dôvody oslabenia alebo zániku rómskych misií alebo zborov

Špecifickou črtou pastorácie Rómov je silné puto k zakladajúcemu misionárovi, ktorý danú misiu inicioval. Ak sa stal daný služobník rešpektovaným a rómsky veriaci ho prijali, je mimoriadne dôležité, aby jeho pôsobenie bolo udržiavané dlhodobo. V efektívnych rómskych misiách rieši množstvo problémov, ktoré krízová komunita sociálne vylúčených Rómov denne produkuje. Funguje nielen ako teológ, ale tiež ako psychológ, manželský

⁹⁹ BIBLIA : 4M , Numeri 24:9 Ten, kto ti bude žehnať, bude požehnaný; a kto by ti zlodečil, bude zlodečený!

¹⁰⁰ BIBLIA : Zachariáš 5:1 A zase som pozdvihol svoje oči a videl som a hľa, kniha letela.

2 A riekol mi: Čo vidíš? A ja som povedal: Vidím letieť knihu, ktorej dĺžka je dvadsať lakt'ov a jej šírka desať lakt'ov. 3 A riekol mi: To je kliatba, ktorá vychádza na tvár celej zeme. Lebo každý, kto ukradne, bude odprataný podľa nej z jednej strany, a každý, kto bude prisahať, bude odprataný podľa nej z druhej strany. 4 A spôsobím to, aby vyšla, hovorí Hospodin Zástupov, a príjde na dom zlodeja a na dom toho, kto prisahá v mojom mene falošne, a bude prebývať prostred jeho domu a zničí ho i jeho drevá i jeho kamene.

¹⁰¹ BIBLIA : Galatským 3:13 Kristus nás vykúpil *zpod* zlorečerstva zákona tým, že sám sa stal za nás zlorečenstvom, lebo je napísané: Zlorečený každý, kto visí na dreve,

14 aby na pohanov prešlo v Kristu Ježišovi požehnanie Abrahámovo, aby sme dostali zasľúbenie Ducha skrze vieru. - Božská výmena - Izaiáš 53:6 My všetci sme zblúdili jako ovce; každý z nás sme sa obrátili na svoju vlastnú cestu, a Hospodin uvalil na neho neprávosť všetkých nás.

poradca, výchovný poradca, finančný poradca, sociálny terénny pracovník a dokonca i ako sexuológ. Naviazanie obrátených Rómov na jeho osobu je preto veľmi silné. Cez jeho autoritu do veľkej miery vnímajú autoritu celej cirkvi / denominácie. Preto stiahnutie tejto kľúčovej osoby môže mať za následok aj zánik tejto misie. Ďalším problémom môže byť tlak nerómskej majority v zbere, ktorá často svojimi nárokmi na služobníka a obrátených Rómov vytvorí na Rómov taký tlak, v ktorom Rómovia dlhodobo nevydržia. Ak sa pre túto špecifickú komunitu nenastaví v zbere samostatná pastorácia s ich spoluúčasťou na službe a videním ich budúceho rozvoja, opúšťajú takýto zbor a vyhľadávajú iný „konkurenčný“ zbor, kde tieto podmienky dostanú. Vo viacerých lokalitách došlo k zániku alebo oslabeniu misie kvôli zvýšenej pracovnej migrácii do Anglicka, či iných krajín západnej Európy.¹⁰² Ak zakladajúci pastor deleguje duchovnú autoritu nad miestnym zborom predčasne alebo nesprávne, môže to byť dôvod úpadku miestnej cirkvi. Toto predávanie duchovného správcovstva by malo byť potvrdené svedectvom Ducha Svätého na úrovni pastora, ale tiež by to mala byť odpoveď na modlitby miestneho spoločenstva veriacich, ktorí budú prijímať vedenie ustanoveného nástupcu. Preto odporúčame pri rozširovaní rómskej misie zodpovedne zakladať toľko misijných skupín, koľko misijných vedúcich je zakladajúci zbor schopný vyslať. Takto založené zbory sa stanú stabilne rastúcimi zbormi a môžu byť dobrým príkladom aj pre nerómske zbory.

4.7 Pastorácia podľa Ezechiela 34

Pastoráciu Rómov netreba ani preceňovať, ani podceňovať. Podobne ako pri diskriminácii sú obe jej krajnosti škodlivé, tak pozitívna ako negatívna, neúčinná bude aj takáto pastorácia. Pri pastorácii Rómov treba byť spravodlivý, nezabúdať na milosť a naučiť sa Rómom aj načúvať. Na Slovensku o Rómoch už 20 rokov v sociálnej oblasti rozhodujú „nerómovia“. Hovoria čo bude pre nich dobré, čo zlé a dôvody, prečo to nefunguje hádžu na Rómov. Ako Pastor „neróm“ som presvedčený, že Rómovia majú mať rómske zbory minimálne dovtedy, kým sa v nich nevyformuje Ježiš Kristus. Sociálne vylúčenie ľudí by

¹⁰² PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi bariérami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 48 - 49

nemali byť rukojemníkmi náboženských záujmov,¹⁰³ tým skôr, ak im nevedia sprostredkovať hmatateľný rozvoj. Mali by sa vytvárať podmienky a podpory pre také misie, ktorých produktom sú „civilizovaní“ Rómovia, ktorý nezničia, ale zveľadia seba aj svoje okolie. Práca kňazov alebo duchovných je vo väčšine hradená štátom, no štát nemá dostatočné nástroje na ich kontrolu alebo nárok na prípadnú reklamáciu ich práce.

Môžeme však prehlásiť Božie slovo pre zlých pastierov, ktorí budú v konečnom dôsledku tiež spravodlivo odmenení.

Ezechiel 34:2 ...Takto hovorí Pán Hospodin: Oj, beda pastierom Izraelovým, ktorí pasú sami seba! Či azda nemajú pastieri pásť stádo? 3 Tuk jete a vlnou sa odievate, vykrmené zabijate, stáda nepasiete. 4 Chorľavých zo stáda neposilňujete, nemocného neliečite, zlámaného neobväzujete a zaplašeného nenavracujete ani zahynulého nehľadáte, ale prísne panujete nad nimi a tvrde. 5 A tak sú rozptýlené, nemajúce pastiera, a sú za pokrm všelijakej zveri poľnej a sú rozptýlené. 6 Blúdia, moje stádo, po všetkých vrchoch a na každom brehu vysokom, sú rozptýlení, moje stádo, po celej tvári zeme, a nie je nikoho, kto by sa po nich pýtal, ani nie je nikoho, kto by hľadal.

Dokonalý pastier ešte len príde, ale už teraz vieme, aké bude mať normy. Každému, kto je v Bohu, dal Pán špecifickú správu talentov a niektorým z nás dáva pastoráciu Rómov. Neexistuje veľká alebo malá služba. Je naplnená a nenaplnená služba.

Ezechiel píše o tejto dokonalej pastorácii takto:

Ezechiel 34:11 Lebo takto hovorí Pán Hospodin: Hľa, ja sám prídem a vyhladám svoje ovce a pozriem sa na ne. 12 Ako pastier prehliada svoje stádo v deň, v ktorý je medzi svojimi rozprchlými ovcami, tak i ja budem prehliadať svoje ovce a vytrhnem ich zo všetkých miest, kde sú rozptýlení, v deň hustého oblaku a mrákavy. 13 A vyvediem ich z národov a shromažďím ich zo zemí a dovediem ich do ich zeme a budem ich pásť po vrchoch Izraelových, popri potokoch a na všetkých miestach zeme, súcich na bývanie. 14 Budem ich pásť na dobrej paši, a na vrchoch výšiny Izraelovej bude ich pastva; tam budú líhať odpočívajúc na dobrom pasienku a budú sa pásť na tučnej paši po vrchoch Izraelových.

¹⁰³ Poznámka: Zjavenie Jána 18: 5 – 13 Otokárov duší, ktorý nevedie sprostredkovať svojich veriacich požehnanie, ktoré Ježiš aj pre nich vydobyl na kríži.

15 *Ja budem pásť svoje ovce a ja spôsobím to, aby odpočívajúc líhaly v pokoji, hovorí Pán Hospodin. 16 Vyhľadám ztratené a navrátim zaplašené, obviažem polámané a nemocné posilním, ale tučné a silné zahladím; budem ho pásť v súde.*

Kvalita pastoraácie nezávisí len od kvality pastiera, aj keď vo všeobecnosti stádo reprezentuje pastiera. Veriaci v zbore však majú tiež určitú mieru zodpovednosti. Ezechiel upozorňuje na tri oblasti veriacich, ktoré kazia zbor:

1. zlý postoj k duchovnej strave, ktorou je Božie slovo
2. zlý postoj k chvále, ktorá vytvára Boží trón
3. strkanie sa veriacich, čo ničí bratskú lásku, ktorá je ovocím Ducha Svätého.

Ezechiel 34:17 A vy, moje stádo, takto hovorí Pán Hospodin: Hľa, budem súdiť medzi dobytčatám a dobytčatám, medzi baranmi a kozlami. 18 Či vám je to málo, že spášate dobrú pašu a ostatok svojej paše šliapete svojimi nohami? A či vám to málo, že pijete usadlú vodu čistú a ostatné kalíte svojimi nohami? 19 A či sa majú moje ovce pásť na tom, čo ste vy pošliapali svojimi nohami, alebo tiež či majú piť to, čo ste vy zakalili svojimi nohami? 20 Preto takto im hovorí Pán Hospodin: Hľa, ja sám príjdem a budem súdiť medzi tučným dobytčatám a medzi chudým dobytčatám. 21 Pretože bokom i plecom strkáte a svojimi rohami koliete všetky chorľavé, dokiaľ ich len von nerozptýlite, 22 zachránim svoje stádo, aby nebolo viacej za lúpež, a budem súdiť medzi dobytčatám a dobytčatám.

5. Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou

V tejto časti chcem stručne spracovať posledný výskum, ktorý vykonala Slovenská akadémia vied pod názvom SIRONA 2010.

Cieľom výskumu bolo zmapovanie faktorov sociálnej inklúzie Rómov náboženskou cestou na území SR. Tento projekt zmapoval mieru vplyvu zvýšenia dôstojného života a aktívneho zapájania sa do spoločnosti u tých Rómov, ktorí prešli náboženskou konverziou. Výskumu sa zúčastnilo 14 registrovaných cirkví a 5 neregistrovaných náboženských hnutí na Slovensku. V 130 lokalitách bolo oslovených približne 10 000 Rómov, výskumu sa venovalo 15 vedeckých pracovníkov a 4 študentskí výskumníci. Dáta boli zozbierané a spracované z troch typov dotazníkov: 1. Lokálny člen náboženského spoločenstva, 2. Vyjadrenie starostu

alebo iných nezainteresovaných pozorovateľov, 3. Náboženský líder alebo asistent skúmaného rómskeho zboru.¹⁰⁴

5.1 Zistenia Slovenskej akadémie vied v projekte SIRONA 2010

1. Výskum zistil, že pri prechode do inej cirkvi dochádza k širokospektrálnej zmene určitej skupiny sociálnych návykov.
2. Náboženská zmena má vysoký potenciál produkovať stabilnú sociálnu zmenu v sociálne vylúčených lokalitách.
3. Za pomerne nízkyh počiatočných finančných a personálnych vkladov nastáva vysoký potenciál sociálnej inklúzie.
4. Túto zmenu reflektovali všetci aktéri: pastori, Rómovia, samospráva, nezainteresovaní spoluobčania.
5. Nadobudnuté sociálne zručnosti a kompetencie majú trvalý charakter. Aktéri ich ne strácajú ani po svojom eventuálnom vystúpení, či pasivite v rámci náboženského zoskupenia.
6. Vstupom Rómov do lokálnych náboženských skupín sa mení povaha ich sociálnych sietí i kvalita ich sociálneho kapitálu aj v sociálne vylúčených rómskych komunitách, kde nie je možné sa zamestnať.
7. Výskum ukázal, že z hľadiska stability tejto zmeny je ideálne, ak prebieha na kolektívnej úrovni.¹⁰⁵

Charakteristika súčasnej legislatívy SR – Status registrovanej, prípadne neregistrovanej cirkvi má priamy vplyv na formu konkrétnych misií.¹⁰⁶ Neregistrované

¹⁰⁴ PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi barierami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 23,

http://www.rrp.sk/wp-content/uploads/zbornik1_Pokrizova-obnova-SR_web.pdf str.162 z 6.1.2012

¹⁰⁵ PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi bariérami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 11-12

¹⁰⁶ Poznámka : Pôsobenie cirkvi a n.s. SR legislatívne vymedzuje zákon č.308 z r. 1991, ktorý bol neskôr dva krát novelizovaný: zák.č.394/2000Z.z. a zák.č.201/2007 Z.z. , v r. 1991 bolo uznaných 14 of.reg.c., v r. 2007 boli registrované ešte 4. Podľa §4, odsek 4 však štát uznáva len tie cirkvi, ktoré sú registrované . Sloboda šírenia náboženskej viery je zaručená len v rámci týchto reg. cirkví. Za vlády „kresťanských demokratov“ v r. 2000 uzákonili podmienky pre registráciu cirkvi na 20000 členov, čo nespĺňa ani väčšina už registrovaných cirkví.

cirkvi na Slovensku napriek pozitívnym činnostiam, ktoré robia aj medzi Rómami, sú v mimoriadne problematických podmienkach. Expertná skupina právnikov EU označili tento registračný zákon za diskriminačný.¹⁰⁷ Zdá sa, že je potrebné objasniť v spoločnosti pojem sekta, ktorý znásobuje stigmatizáciu obrátených Rómov.

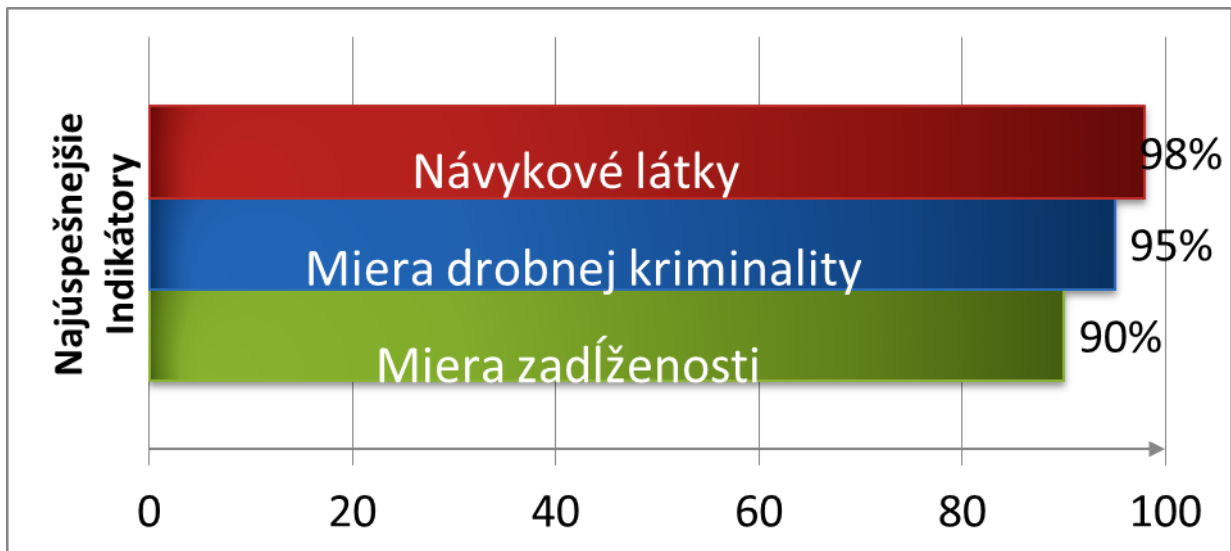
Majoritné cirkvi, aj keď majú na území SR najviac skúseností, morálnu a finančnú podporu štátu, majú vypracované stratégie pre pastoračiu Rómov a zriadené orgány - výbor zaoberajúci sa pastoračiou Rómov, prístup k médiám, možnosti vyučovať na školách, zriaďovať a prevádzkovať vlastné zariadenia zdravotníckych a sociálnych služieb a i.¹⁰⁸, pozitívna zmena a rozvoj v živote Rómov podľa výskumu SIRONA 2010 spôsobil práve odchod z týchto cirkví. Náboženská konverzia často vzniká v tradičnej cirkvi duchovnou obnovou skrze charizmatických vodcov, alebo sprístupnenie k Biblii.

5.2 Indikátory sociálnej inklúzie –

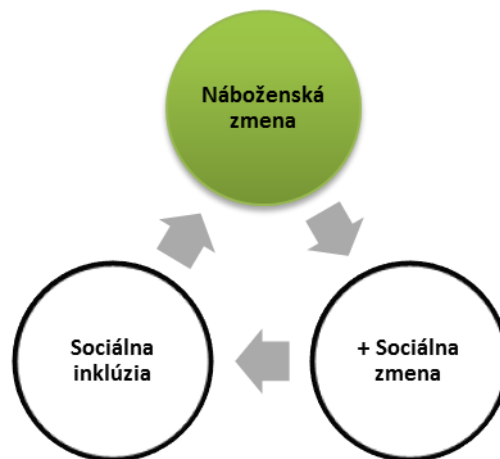
Zlepšenie dochádzky detí do vzdelávacích zariadení, zníženie miery zadĺženosti, zníženie miery úžery, zvýšenie aktivity pri hľadaní práce, uplatnenie na trhu práce, zníženie miery drobnej kriminality (v prípade segregovaných osád), zníženie problémov s alkoholizmom a inými návykovými látkami, zníženie miery gamblerstva a závislosti na hazardných hrách, zvýšenie miery gramotnosti (odstránenie negramotnosti), nárast komunikačných zručností, nárast sociálnych zručností, zvýšenie frekvencie pozitívnych kontaktov s inými Rómami (Rómov z iných obcí), zvýšenie frekvencie pozitívnych kontaktov s majoritou, odstraňovanie vžitých stereotypov.

¹⁰⁷ <http://www.sme.sk/c/2527417/europski-pravnici-kritizuju-slovensky-zakon-o-registracii-cirkvi.html> 30.12.2011 . Toto podanie skončilo na Ústavnom súde SR, ktorý vo februári 2010, ktorý protiústavnosť nepotvrdil.<http://www.sme.sk/c/5605331/zakon-hodil-moslimov-do-vreca-so-sektami.html> 30.12.2010

¹⁰⁸ Poznámka : §6, 201/2007 Z.z.

Iné : Zlepšenie manželských vzťahov, zlepšenie vzťahov medzi deťmi a rodičmi, zmena spotrebného správania, zmena hospodárenia v rodine, zmena v hodnotových orientáciách, zvýšenie zodpovednosti za vlastný život, zvýšenie kladného sebahodnotenia, aktivita (pri hľadaní práce, pri zapájaní sa do sociálnych sietí), zlepšenie správania, kultivácia vystupovania a komunikácie, zmena v životných stratégiách (dlhodobejšie vízie, pozitívne seba projekcie).

Najčastejší potenciál konfliktu v jednej lokalite a aktívnej rómskej misii registrovanej a neregistrovanej cirkvi súčasne

Registrovaná cirkev	Neregistrovaná denominácia
Tradičný rítus	Netradičný rítus
Majoritná cirkev	Minoritná denominácia

Striktný exkluzívny pastoračný diskurz	Striktný exkluzívny pastoračný diskurz
Exkluzívna podpora zo strany samosprávy	Bez podpory lokálnej samosprávy

Výsledkom týchto konfliktov je efekt násobenia stigmat - k etnickej stigme RÓM pribudne náboženská stigma SEKTÁR.¹⁰⁹

5.3 Odporúčania pre cirkvi

1. Aby bol pastoračný diskurz komplexný a zameraný na všetky vekové skupiny, zároveň s každou generáciou samostatne.
2. Mala by to byť intenzívna a dlhodobá práca s cieľom vychovať rómskych lídrov.
3. Zbor by mal mať aktivity lokálneho charakteru, ale tiež v širšom okolí, aby sa nadviazali nové kontakty.
4. Náboženský diskurz by sa mal vyhýbať striktnému exkluzívnemu pastoračnému modelu a skôr zdôrazňovať inkluzivitu.¹¹⁰ Vzájomným rešpektom a toleranciou predchádzať konfliktom. Mali by mať možnosť sa medializovať.
5. Členovia cirkvi by mali nie len prijímať pomoc, ale hlavne podporovať aj finančne zbor, vtedy zbor považujú za svoj vlastný.

5.4 Odporúčania pre štátnu správu

1. Pastoráciu Rómov by mali vnímať ako efektívny sociálny nástroj. Nepreferovať len registrované cirkvi v SR. Upustiť aj na úrovni samospráv od exkluzívneho modelu pre „svoje cirkvi“, nakoľko je pre dané lokality kontraproduktívny. Štátna správa by mala vytvárať tlak na registrované cirkvi, aby sa adekvátne svojej infraštruktúre, personálnemu vybaveniu a štátnej podpore, venovali pastorácii Rómov.
2. Mala by podporovať osvetu a šírenie informácií o pozitívnych príkladoch sociálnej zmeny aj neregistrovaných cirkví, ktoré majú stigmatizujúci status „siekt“. Jednou

¹⁰⁹ PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi bariérami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 101-103

¹¹⁰ Poznámka : Inkluzívny, alebo začleňujúci model je model otvorený spolupráci rôznych strán a subjektov. Pri spolupráci je dôležitý cieľ, nie formálna, afiliácia zúčastnených subjektov a strán.

z možností by bolo prehodnotenie kontraproduktívnych kritérií na registrovanie cirkví v SR.

5.5 Odporúčania pre miestne samosprávy

1. Mali by mať inkluzívny model spolupráce aj s neregistrovanými náboženskými spoločnosťami.
2. Mali by sa vyhýbať finančnej a morálnej podpore lokálnych pastoračných iniciatív medzi Rómami, ale mala by sa snažiť o podporu osvety a šírenie informácií smerom k majorite.
3. Mala by sa na lokálnej úrovni vystríhať pred striktno exkluzívnym pastoračným diskurzom a byť mediátorom pri riešení prípadných konfliktov.
4. Mala by zohrávať dôležitú úlohu pri vypracovaní grantov, aby podporila dobré lokálne projekty.

5.6 Odporúčania pre neziskové organizácie

1. Výber lokalít pre projekty sociálnej inklúzie zladíť s lokalitami, kde prebiehala, alebo prebieha úspešná pastoračná činnosť.
2. Využiť v projektoch vybudovaných rómskymi lídrami pre sociálne alebo iné podporné komunitné programy.
3. Využiť spoluprácu s lokálnymi pastormi a ich komunitou.¹¹¹

7. Zhrnutie

Cieľom tejto práce bolo skoncipovať zistenia o mentalite, pôvode, pravlasti, kultúrno–duchovnom pozadí a putovaní Rómov. Zároveň zasadiť toto etnikum do plánu spasenia pomocou biblických tvrdení a skúseností z pastoračnej služby. Poukázali sme na

¹¹¹ PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi bariérami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 116-118

určité špecifiká, ktoré je nevyhnutné brať do úvahy pri pastorácii Rómov, aby sa dosiahli dobré a trvalé výsledky pri rómskych misiách. Indický pôvod Rómov a hlavne ich duchovné pozadie je ťažiskom tejto práce. Znovuzrodení a Duchom Svätým naplnení Rómovia sa ale vedia dôsledne odstrihnúť od týchto padlých duchovných síl. Dlhodobá úspešná pastorácia sa nezaobíde bez toho, aby sa táto služba inštitucionalizovala. Dvadsať rokov po „nežnej revolúcii“ v roku 1989 by sme si mohli myslieť, že demokracia na Slovensku dozrieva a nemal by byť problém zaregistrovať cirkev, ktorá dosahuje pri pastorácii Rómov príkladné výsledky. Nie je to tak. Zdá sa, že ideologickú totalitu nahradila ekonomická a náboženská. Je možné sa zatiaľ inštitucionalizovať ako občianske združenie, alebo praktizovať „partizánske kresťanstvo“ a odvolávať sa všade na Ústavu SR a jej záruky ohľadom slobody vierovyznania. Napriek tomu odporúčame tento menej pohodlný model pastorácie Rómov, ktorý aj keď nie je u nás historicky známy, nepoznáme aj tak lepší model, ktorý by nám doniesol nielen nominálnych členov, ale aj praktizujúcich rómskych kresťanov. Všeobecne je to model, po ktorom všetci túžime, lebo tradíciu čerpáme z Biblie, konkrétne zo Skutkov apoštolov a listov prvotnej cirkvi, kedy bolo kresťanstvo ešte príťažlivé. Zmocnenie pre túto službu musíme hľadať u Pána cirkvi – Ježiša Krista, v jeho Slove a v pomazaní Svätého Ducha, lebo všeobecne nie je spoločenská objednávka na cirkev hlásajúcu príchod Božieho kráľovstva a s tým súvisiace prípravy na túto udalosť. Ak sa proti prúdu na „širokej ceste“ obráti materiálne sebestačný človek, je to iné, ako keď sa takto obráti sociálne odkázaný človek, vytlačený na okraj spoločnosti a kvôli Kristovi je ochotný na seba zobrať ďalšie poníženia. Veľmi si vážim ľudí, ktorí sú ochotní trpieť pre Krista. Viem, že majú veľkú odmenu tu na zemi, ale hlavne večný život v nebi. Verím, že Boh vyjaví svoju moc na Rómoch v takej miere, že to v majoritnej spoločnosti spôsobí závisť po poznaní Krista ako svojho Pána a Spasiteľa a nikto nebude vedieť zastaviť to, čo Boh otvorí, dokonca ani „kainovské náboženstvo“. Príchod Pánov bude predchádzať veľké odpadnutie, čiže nie všetci budú ochotní platiť cenu za živé obecenstvo s Ježišom Kristom, jeho Slovom a jeho Svätým Duchom a vyberú si pohodlnejšiu verziu konzumného života. Posolstvom týchto bude: „Pokoj, pokoj.“ Preto bratia poďme za ohrady k našim Rómom a hlásajme im Krista a Jeho cestu Spasenia. Odmena je istá.

Na záver chcem poďakovať rómskym bratom v mojom zbore ROMANI ARCHA, že mi dovolili vstúpiť do ich života a nechali, aby som ich formoval Božím slovom, aj napriek mojim nedokonalostiam, ktoré Pán postupne odoberá Božím slovom a jeho Svätou krvou, súčasne aj s ich nedokonalosťami. Tiež ďakujem manželke, že neutiekla od tejto služby, ale našla v nej spolu so mnou povolanie od Pána. Ďakujem mojim štyrom deťom, že nám sú

oporou v tejto pastorácii, ktorá je spolu s mojou rodinou pod duchovnou autoritou pastora Petra Minárika z Kresťanského spoločenstva Poprad.

8. Čestné vyhlásenie

Ja, Ján Repka, autor tejto práce vo vedomí mojej zodpovednosti vyhlasujem a s podpisom potvrdzujem, že táto práca je výsledok môjho vlastného výskumu a samostatného spracovania odbornej literatúry. Počas vypracovania som nepoužil nedovolenú pomoc, myšlienky iných som nepoužil bez správnej citácie a odvolania sa. Každú takú časť, ktorú som prevzal doslovne alebo v tom istom zmysle, ale preštylizovane z iného zdroja, som jednoznačne vyznačil udaním zdroja.

Dátum: podpis.....

Použitá literatúra:

- BIBLIA: z pôvodných jazykov – preklad Prof. Jozef Roháček z roku 1951
- Ph Dr. SABOL Jozef : Dlhá a trnistá cesta Rómov – výber z histórie, poézie, prózy, zvykov a ďalších umeleckých aktivít Rómov. GYMNÁZIUM, Moľovská cesta č. 5, ZVOLEN
- ROMANO DŽANIBEN , 2.roč., 1995 č.4 str. 42-45
- CANGÁR J. : Ľudia z rodiny Rómov. Doplnková učebnica o dejinách a živote Rómov pre základné a stredné školy. Nové Zámky: CROCUS, 2003. Str.200 ISBN 80-88992-42-7
- OSHO RAJNEESH : Život, láska, smích. Praha: Pragma, 1992. Str.53-54 ISBN 80-85213-18-4
- DAVIDOVÁ Eva : Bez kolíb a šiatrov Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965, str. 12
- HORVÁTHOVÁ Emília : Cigáni na Slovensku, Bratislava 1964, str. 19 – 21
- MIRGA Andrzej MROZ Lech : Cyganie odmiennosć i nietolerancija, Warszawa 1994, st. 49 – 50
- BLOCK Martin : Zigeuner, ihr Leben und ihre Seele. Leipzig 1936, s. 33 (Bez kolíb a šiatrov Eva Davidová – Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach 1965, 83-004-65, s.15)
- SZALANY Béla : Czigá nytorténeti adatok, Etnografia XXV., 1914, str. 89
- NEČAS Ctibor : Nemůžeme zapomenout , Našři bisteras, Olomouc 1994, str. 17
- LIEGEOIS Jean – Pierre : Rómovia Cigáni Kočovníci, Rada Európy 1995, str. 121
- APOLOGETIKA :Tibor Ruff 2009 str. 12 – Kanaánske náboženstvo
- NÉMETH SÁNDOR : Eschatológia z mája 1994 - str.9
- ŠTAMPACH FRANTIŠEK : Základy národopisu Cikánů v ČSR, NVČ, roč. XXIII, 1930, s.320 (správu uvádza podľa Z. Wintra).
- NÉMETH SÁNDOR : Biblická Antropológia - 1998 str.3
- KEVIN CONNER: Učenie o hriechu : biblická antropológia – falošné teórie o hriechu

- KORÁN : *A veru sú neveriaci tí, čo hovoria: -Mesiáš, syn Máriin je Boh!.....*5:72, 5:17, 9:30
- SURJÁNYI Csaba : Fundamentálna teológia II. SZPA 2003 str. 38-45
- APOLOGETIKA : SZPA 2009 str . 4
- NAHODILA O. a ROBKA A. : Pôvod náboženstva. Praha 1961, str. 496 - zmieňuje aj Eva Dávidova v knihe Bez kolíb a šiatrov na str. 131
- NAHODILA O. a ROBKA A. : České ľudové povery. Praha 1959 str. 29- zmieňuje aj Eva Dávidova v knihe Bez kolíb a šiatrov na str. 137
- PODOLINSKÁ Tatiana, CHRUSTIČ Tomáš : BOH medzi barierami – Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou ISBN: 978-80-89027-34-7 , str. 23,
- SÁNDOR Németh : Pôsobenie Jezábel, 3.Pretváarka , vyučovanie z 21.2.1996
- Slovenský národopis 3 58/2010 ISSN 1335-1303 EV 3355/09 str. 382-385 , zo zborníku: Pastorácia Rómov(Hľadanie rómskeho Boha) Bratislava: Ústav pre vzťah štátu a cirkví, 2009, str. 219 Slovenský národopis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CEEOL´s, Willings, CEJSH a ERIH (implantovaná databáza ESF)
- LOGOS : 9/2008 – mesačník Kresťanského spoločenstva Milosť str. 25-27 , misijná skupina Spišská Bela- „Romani Archa“
- ZBORNÍK: Otázky merania chudoby (materiál z konferencie o chudobe). Bratislava,2004. s.98.
- Slovenský sever:1/1996 str6.-Rómovia majú ďaleko do neba

Internet:

- www.kontakt50.sk/rozpravky-pre-dospelych/182-po-potope-musi-by-svet-lepi (30.12.2011)
- www.romistika.eu (22.12.2011)
- <http://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/co-o-povode-romov-nehovoria-ich-dejiny- moze-odhalit-antropologia.pdf> (22. 12. 2011)
- www.gipsy.sk/index_1.php?akc=historia (28.3.2012)
- <http://vladimirjurik.blog.sme.sk/c/144046/Odhalenie-povodu-Romov.html#ixzz1eH4K1AJI> (22.12.2011)
- <http://2010.rnlweb.org/modules.php?name=News&file=print&sid=17188>

- (22.12.2011)
- <http://worldofhistory.blog.cz/0612/stahovanie-narodov> (28.3.2012)

 - www.youtube.com/watch?v=MGfjSSp13Nc - aktivity J.P.II. – duch Asisi (26.12.2011)
 - www.rozmer.sk/sk/articles/show/763 (28.3.2012)
 - www.krizovkarskyslovník.sk/index.php?legenda=boh%20SLNKA (28.3.2012)
 - www.rrp.sk/wp-content/uploads/zbornik1_Pokrizova-obnova-SR_web.pdf str.162 (6.1.2012)
 - www.sme.sk/c/2527417/europski-pravnici-kritizuju-slovensky-zakon-o-registracii-cirkvi.html (28.3.2012)
 - www.milost.sk/logos/clanok/stoleti-ducha-svateho-iii (1.1.2012)
 - www.milost.sk/documents/logos/logos-201111-web.pdf str 27 (6.1.2012)
 - www.rokovanie.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-141258?prefixFile=m_ (28.3. 2012)